DIT ZIJN WIJ

EXPO LIMBURG 1914-1918

DOMEIN BOKRIJK | 08.05 > 07.06.2015

LIMBURG 1914 1918
Kleine verhalen in een Groote Oorlog

DIT ZIJN WIJ

LIMBURG
1914
1918
Kleine verhalen in een Groote Oorlog

EXPO LIMBURG 1914-1918

DOMEIN BOKRIJK | 08.05 > 07.06.2015

"Ge vraagt mij of ik geen bloempje kan vinden voor u, 'k geloof wel van ja, ik heb er gister zien staan maar 't is nogal gevaarlijk om ze zo te gaan halen, want ik zit niet ver van de Duitschen en zij slapen niet.

Ik ben juist bezig met overdenken, het is nu vandaag één jaar geleden dat den oorlog uitbrak, een jaar reeds dat ons leven aan een zijden draadje hangt, die alle ogenblikken kan uitbreken … Sedertdien heb ik u éénmaal gezien, herinnert gij u nog wat ik u zegde toen, ik van u afscheid nam, tot het laatste oordeel misschien, zou het waar zijn?"

Jean D'Hulst

DE MARGRIET ALS SYMBOOL

De margriet is als Limburgs symbool gekozen voor 'Kleine verhalen in een Groote Oorlog' en vormt daarmee de basis voor de herdenking van de Eerste Wereldoorlog in Limburg. Dat is te danken aan Jean D'Hulst. Hij was een jonge soldaat aan het IJzerfront. In 1917, tijdens de oorlog, huwt hij met Madeleine. Zijn vrouw verblijft als vluchtelinge in Frankrijk waar zij in een munitiefabriek werkt. Op 2 september 1918 schrijft Jean aan het front, vanuit de loopgraven in de eerste linie, een brief. In een vorig schrijven vroeg Madeleine om haar een bloem te bezorgen. Die zelfde nacht nog gaat hij op pad in niemandsland. Op gevaar voor eigen leven slaagt hij er in om een margriet te plukken. De bloem wordt samen met de brief verstuurd.
Jean D'Hulst overleeft de oorlog. Zijn zoon André D'Hulst uit Genk heeft de brief teruggevonden. Helemaal bijzonder is het kleine bloempje dat, nog altijd onaangetast, tussen de papieren plakte.
Kort na de oorlog had ook al de Belgische regering de margriet/madelief uitgekozen als herdenkingssymbool. In de loop der jaren is het margrietje echter in onbruik geraakt en werd, net zoals binnen de Commonwealth landen, de klaproos als herdenkingssymbool gebruikt.

INHOUD

6 Gedeputeerde van Cultuur en Erfgoed Igor Philtjens “Deze helmen verbinden de verhalen van de 44 Limburgse gemeenten met elkaar”

10 88 ton beton als blijvende herinnering aan oorlog

11 Ontdek de helmen

DIT ZIJN WIJ

12 Alken
13 As
14 Beringen
15 Bilzen
16 Bocholt
17 Borgloon
18 Bree
19 Diepenbeek
20 Dilsen-Stokkem
21 Genk
22 Gingelom
24 Halen
25 Ham
26 Hamont-Achel
28 Hasselt
29 Hechtel-Eksel
30 Heers
31 Herk-de-Stad
32 Herstappe
33 Heusden-Zolder
34 Hoeselt
35 Houthalen-Helchteren
36 Kinrooi
37 Kortessem
38 Lanaken
39 Leopoldsburg
40 Lommel
41 Lummen
42 Maaseik
43 Maasmechelen
44 Meeuwen-Gruitrode
45 Neerpelt
46 Nieuwerkerken
48 Opglabbeek
49 Overpelt
50 Peer
52 Riemst
53 Sint-Truiden
54 Tessenderlo
55 Tongeren
56 Voeren
57 Wellen
58 Zonhoven
60 Zutendaal
62 Lokale verhalen via QR-codes

BOKRIJK

“DEZE HELMEN VERBINDEN DE VERHALEN VAN DE 44 LIMBURGSE GEMEENTEN MET ELKAAR”

Honderd jaar geleden woedde in Europa een oorlog die de hele wereld zou beroeren. Ook Limburg staat uitgebreid stil bij de gebeurtenissen van de Eerste Wereldoorlog. In Bokrijk kan je nu de apotheose bezoeken van het herdenkingsproject ‘Limburg 1914-1918’: 44 betonnen Stahlhelmen vormen samen een indrukwekkend kunstwerk, waaraan honderden Limburgers hebben meegewerkt. “Deze 44 kunstwerken herinneren ons aan de gruwel van oorlog. Ze zijn een symbool van hoop en vrede,” aldus gedeputeerde van Cultuur en Erfgoed Igor Philtjens.

GEDEPUTEERDE VAN CULTUUR EN ERFGOED
IGOR PHILTJENS

Iedereen kent de verhalen over de loopgravenoorlog en de hevige strijd aan de IJzer, maar de Eerste Wereldoorlog had ook veel impact op het leven van gewone mensen. Denk maar aan de elektrische grensdraad, die twee zijden van onze provincie afsloot.

“Met ons project ‘Limburg 1914-1918: Kleine verhalen in een Groote Oorlog’ willen we de verhalen vertellen van Limburgers en hoe zij tijdens de Duitse bezetting staande probeerden te blijven. Die kleine verhalen wilden we onder de aandacht brengen en bewaren voor latere generaties”, legt gedeputeerde Igor Philtjens uit. “De expo op het Domein Bokrijk toont een nieuwe dimensie van ons project: een kunstwerk dat alle Limburgse gemeenten met elkaar verbindt. Het unieke aan dit project was de samenwerking tussen regionale en lokale overheden.” Ter ondersteuning kreeg elke gemeente een bedrag van 1.250 euro van de provincie, bijvoorbeeld voor de aankoop van materialen of voor de organisatie van een creatieve workshop

STRAK IN HET GELID

De betonnen helmen waren voor het eerst te zien in C-mine Genk: 44 grijze Stahlhelmen, strak in het gelid. Dreigend, somber, indrukwekkend. Hoe anders zien ze er nu uit. “Onder de koepel van Limburg 1914-1918 wilden we onder meer een participatief project ontwikkelen waaraan alle gemeenten

> WE HEBBEN GEZIEN DAT HET HELMENPROJECT OVERAL ECHT LEEFDE.

konden meewerken. Onze keuze viel uiteindelijk op de Duitse stalen helm als symbool voor de Duitse bezetting in Limburg." Toparchitect Bart Lens ontwierp een betonnen kopie van de helm, die maar liefst twee ton weegt. Tijdens de multimediale tentoonstelling 'Kleine verhalen in een Groote Oorlog', vorig jaar in C-mine, kon het publiek de grijze helmen voor het eerst bekijken. Van daaruit verhuisden ze naar het Koningin Astridplein in Leopoldsburg en dan naar het Kolonel Dusartplein in Hasselt.

EIGEN INTERPRETATIES

"We stelden de 44 gemeenten daarna de uitdaging om zelf een kunstwerk te maken. Ze waren volledig vrij in de uitwerking, maar het moest zeker passen bij de doelstelling van het project 'Limburg 1914-1918'. Om lessen te trekken uit het verleden, is het belangrijk dat we de verhalen van vroeger blijven vertellen. We mogen nooit vergeten wat oorlog betekent", vindt de gedeputeerde.

"Iedere gemeente heeft dat op een heel eigen manier geïnterpreteerd. Het is boeiend om te zien hoe dat leidde tot heel verschillende resultaten. We hebben gezien dat het overal echt leefde. De gemeenten stimuleerden hun inwoners om mee te denken over de creatieve vormgeving en uitwerking van het lokale oorlogsverhaal op 'hun helm'. Het ene gemeentebestuur organiseerde een ontwerpwedstrijd, het andere betrok er de scholen bij. Of er werd samengewerkt met een of meer plaatselijke kunstenaars. Omdat in sommige gemeenten de helm op straat stond opgesteld, konden de inwoners zelf meevolgen hoe het kunstwerk vorderde, of er zelf aan participeren. Er was dus veel aandacht voor het project en er heerste zelfs een beetje een gezonde onderlinge concurrentiestrijd tussen de gemeenten."

Vanaf deze maand is het verhaal achter elk ontwerp mee te volgen via een filmpje op de website www.limburg1914-1918.be.

DIT ZIJN WIJ:
HET VERHAAL VAN WERELDOORLOG I IN 44 HELMEN

De expo 'Dit zijn wij' met de 44 helmen toont hoe onze overgrootouders de vierjarige oorlogsbezetting hebben ervaren, hoe onze provincie werd getekend door de Groote Oorlog en hoe wij er met zijn allen door zijn gevormd. Tegelijk biedt de expo een zicht op hoe de Limburgers vandaag naar oorlog in het algemeen kijken: hoe wij denken over oorlog en hoe het onze huidige denkbeeld kan bepalen.

Nog tot 7 juni worden de 44 helmen tentoongesteld in het Domein Bokrijk, op het evenementenplein voor het kasteel. De tentoonstelling omvat ook een multimediaal aspect: in de blackbox wordt een tentoonstellingsfilm vertoond, waarin je kennismaakt met drie Limburgse jonge mensen: Mathilde, Baptist en Isidore. Zij vertellen over het leven honderd jaar geleden en de impact van de Duitse bezetting. De voorstellingen zijn doorlopend op dinsdag, woensdag en vrijdag van 13 tot 17 uur en zaterdag en zondag van 13 tot 18 uur. Meer voorstellingen zijn mogelijk na reservatie op pcce@limburg.be en 011 23 75 75.

Meer informatie over de activiteiten in het kader van 'Limburg 1914-1918:Kleine verhalen in een Groote Oorlog' vind je op www.limburg1914-1918.be. Toegang tot de tentoonstelling en de film is gratis. Wil je graag een DVD van de tentoonstellingsfilm? Kijk dan op de website of de backcover van deze bijlage.

LAATSTE RUSTPLAATS

Midden juni krijgen de 44 kunstwerken een laatste rustplaats in Halen. “Verschillende gemeenten hebben de vraag al gesteld of ze ‘hun’ helm niet mochten houden na afloop. Maar wij hebben iets anders voorzien. Na afloop van deze tentoonstelling verhuizen de 44 Limburgse helmen naar Halen, naar het veld waar de Slag der Zilveren Helmen heeft plaatsgevonden, de Limburgse plaats waar jonge Belgen en Duitsers veel te vroeg het leven lieten. We geven de helmen een plek waar ze een blijvend symbool vormen dat de Eerste Wereldoorlog in Limburg herdenkt. Als provinciebestuur willen we een vredesboodschap uitdragen en dat willen we ook nu doen. Op deze locatie is voldoende ruimte voor banken, zodat het een echte plek van bezinning wordt voor alle Limburgers. Het opzet is dat de helmen op hun definitieve locatie in Halen mettertijd opgenomen worden in het landschap”, besluit gedeputeerde Igor Philtjens.

EUROPA NOSTRA

Special Mention at the 2015 European Union Prize for Cultural Heritage Europa Nostra Awards

LIMBURG 1914-1918 INTERNATIONAAL BEKROOND

De jury van de prestigieuze European Prize for Cultural Heritage (Europa Nostra), de Oscars van de internationale erfgoedgemeenschap, verleende op 14 april de titel ‘special mention of the jury’ aan het Limburgse Wereldoorlog I-project ‘Limburg 1914-1918: Kleine verhalen in een Groote Oorlog’. Provincie Limburg greep helaas nipt naast de award in de categorie ‘education, training and awareness-raising’, maar verkreeg toch een eervolle vermelding van de jury. Die erkende en waardeerde in het bijzonder de grootse bijdrage die het project leverde tot de instandhouding en de opwaardering van het Limburgse oorlogserfgoed.

88 TON BETON ALS BLIJVENDE HERINNERING AAN OORLOG

De afgelopen maanden reisden ze de hele provincie rond: 44 identieke betonnen helmen, als symbool van de Duitse bezetting van Limburg tijdens 1914-1918. Duizenden Limburgers werkten mee aan 44 unieke kunstwerken, met één belangrijk doel: een blijvende herinnering aan een oorlog die nooit vergeten mag worden.

De keuze viel op een Duitse Stahlhelm, als een krachtig symbool van de bezetting in Limburg. De helmen weerspiegelen hoe alle soldaten in 1914 allemaal identiek naar de oorlog vertrokken, veronderstellend dat ze enkele weken later alweer terug thuis zouden zijn. Pas in 1918 kon iedereen, burger of militair, zijn leven weer oppikken, wel voor altijd getekend door de oorlog en door de bezetting.

Bart Lens van LensAss Architecten uit Hasselt ontwierp een moderne, maar historisch correcte interpretatie van een Duitse stalen helm op grotere schaal. Het materiaal is een verwijzing naar een veelgebruikte bouwstof uit de Eerste Wereldoorlog: gewapend beton. De kunstobjecten werden vervaardigd door betonfabrikant Ebema uit Zutendaal, die hiermee de grenzen van het technisch haalbare wist te verleggen.

Elke helm is een massief betonnen stuk, van ongeveer twee ton zwaar, met een diameter van 1,5 meter en een hoogte van 1 meter.

Het transport van de helmen naar elk van de 44 gemeenten was een grote uitdaging op zich. Hiervoor was speciaal vervoer nodig, dat in verschillende fasen werd uitgevoerd. Sommige helmen maakten binnen hun gemeente zelfs verschillende verplaatsingen, wat geen sinecure was. In één gemeente raakte de betonnen helm zeer licht beschadigd door een auto, voor het kunstproject werd afgerond.

Onder de voorkant is er een led-verlichting aangebracht, gevoed door een batterij op zonnepaneeltjes. De zonnepanelen met batterij, de led-verlichting en een plaatje met een QR-code werden in het beton gegoten.

DIT ZIJN WIJ

ONTDEK DE HELMEN

GRATIS EXPO IN DOMEIN BOKRIJK TOT 7 juni 2015
Van 8 mei tot en met 7 juni staan de 44 getransformeerde Stahlhelmen opgesteld op Domein Bokrijk, in de nabijheid van het Kasteel. Een andere blikvanger is een reusachtige blackbox waarin de tentoonstellingsfilm rond de Eerste Wereldoorlog getoond wordt.
Praktisch: Bokrijklaan 1, 3600 Genk. De expo is gratis te bezoeken.
Openingsuren: De voorstellingen in de blackbox zijn doorlopend toegankelijk op dinsdag, woensdag en vrijdag van 13 tot 17 uur en zaterdag en zondag van 13 tot 18 uur. De film vangt telkens aan op het uur. De helmen zelf zijn continu te bezoeken.

VASTE LOCATIE IN HALEN
Na 7 juni krijgen de Limburgse Stahlhelmen een definitieve locatie, in Halen, aan het veld waar de Slag der Zilveren helmen heeft plaatsgevonden. Je kan de helmen daar permanent bezoeken.
Praktisch: Betserbaan, 3545 Halen. De expo is gratis.

ONTDEK IN DEZE BIJLAGE DE **VERHALEN** ACHTER ELK ONTWERP

EXTRA: Het verhaal achter elke ontwerp is mee te volgen via een filmpje op de website www.limburg1914-1918.be of te bekijken via de QR-codes vanaf pagina 62.

LIMBURG 1914 1918
Kleine verhalen in een Groote Oorlog

EXPO LIMBURG 1914-1918
DOMEIN BOKRIJK | 08.05 > 07.06.2015

ALKEN

HELE OORLOGSLEVEN IN EEN OOGOPSLAG

Alkenaar Robert Penxten, die in West-Vlaanderen sneuvelde, leverde de centrale idee voor de Alkense helm. Zijn leven bracht ook hoop. In elke brief opnieuw informeerde Robert hoe het met het dagelijkse leven in zijn gemeente, het vredige Alken, gesteld was.

"Dat is ook de idee waarmee we voor de versiering van onze oorlogshelm gespeeld hebben", legt Carine Luts van het gemeentebestuur uit. "Kunstenaars Anita Sampermans en Etienne Jamaers hebben een prachtige helm afgeleverd waar we bijzonder trots op zijn. Een helm waarin het hele oorlogsleven in één oogopslag kan gevat worden. De achterzijde van de helm is dan ook donkerrood doorlopen, oorlogsbloed dat stilaan overgaat in de Britse oorlogsbloem, de klaproos of 'poppy' die op haar beurt eindigt tussen de margrieten waarmee onze regio zich tijdens de oorlog onderscheidde. Anita en Etienne hebben op de helm verschillende lagen aangebracht waardoor het effect nog intenser is geworden. Uiteindelijk is de hele helm gevernist, zodat het hele beeld nog indrukwekkender is."

BRIEF

"Vooraan op de helm hebben we dan aandacht voor een passage uit de brieven van Robert Penxten, de Alkenaar die sneuvelde aan het front, diep in West-Vlaanderen. Robert wilde absoluut contact houden met thuis, met zijn dorp, en verstuurde geregeld brieven met zijn verhalen naar zijn familie, die steevast begonnen met de vraag "Wei is 't in Alken?". Daar hebben we het geheel aan opgehangen. Die verbondenheid, die interesse voor hoe het thuis was, terwijl de jongen zelf wellicht in de grootste ellende leefde. Robert is dan ook nooit meer terug in Alken geraakt en op deze manier willen we hem, en daarin vervat ook de andere jongens uit onze gemeente die ergens sneuvelden, herdenken. 100 jaar later blijft de vraag "Wei is 't in Alken?" immers nog steeds de eerste vraag die mensen stellen wanneer ze op vakantie zijn en even informeren naar de stand van zaken. Daarom dat deze vraag ons uiterst geschikt leek om centraal op de helm te plaatsen."

> "ELKE BRIEF VAN DE ALKENSE SOLDAAT ROBERT PENXTEN BEGON MET "WEI IS 'T IN ALKEN?"

Poppy's en margrieten.

‘VREDE’ HEEFT HEEL VEEL KLEURTJES

Als kindvriendelijke gemeente heeft As ervoor gekozen om de helm door de kinderen van hun kindergemeenteraad te laten versieren. Met een enorme mozaïek met liefst 22.500 steentjes geven de jonge Assenaren op hun manier het begrip ‘vrede’ weer. “Voor ons heeft vrede heel veel kleurtjes”, klinkt het.

In verschillende ‘kleefmomenten’ hebben de 21 leden van de kindergemeenteraad van As de Stahlhelm die zij mochten bewerken, klaar gestoomd. “Tijdens een brainstormsessie met de jongeren, kwam het concept ‘vrede’ naar voren”, vertellen Carolina Charles en Kristof Dreesen van de cultuurdienst en Marijke Jaeken van de jeugddienst, de drijvende krachten achter het project. “Voor de kinderen van de kindergemeenteraad staat ‘vrede’ gelijk aan ‘kleur’. Daarom werd er gekozen om de helm op een erg kleurrijke manier in te kleden, in de vorm van kleine mozaïeksteentjes. We schatten dat er in totaal zo’n 22.500 steentjes, van telkens één centimeter bij één centimeter, zijn gebruikt. Een titanenwerk om die allemaal gekleefd te krijgen maar precies daarom zijn we bijzonder blij met het kleurrijke resultaat.”

> “VOOR DE KINDEREN VAN DE KINDERGEMEENTERAAD STAAT ‘VREDE’ GELIJK AAN ‘KLEUR’. DAAROM WERD ER GEKOZEN OM DE HELM OP EEN ERG KLEURRIJKE MANIER IN TE KLEDEN.

VERTELLEN

“Aan de kinderen uit onze kindergemeenteraad hebben we ook verteld over de rol die As speelde tijdens de oorlog. Hier vestigde de Duitse ‘Luftwaffe’ immers haar ‘Fliegerschiessschule Asch’, de school waar piloten werden opgeleid die eind 1916 in gebruik werd genomen en die zowat heel Midden-Limburg, van Houthalen tot As, bestreek. Hier leerden Duitse piloten niet alleen schieten, maar ook observeren en foto’s maken vanuit hun vliegtuigen, wat in de verdere oorlog enorm belangrijk is geweest bij de planning van aanvallen. Na de oorlog heeft het Belgische militaire vliegwezen er even school gehouden, tot alles verhuisde en in As de bekende ‘kolonie Beeckman’ er een onderkomen vond. Nu is er de vzw Arbeidskansen, maar er staan nog steeds enkele Duitse gebouwen die nog in gebruik zijn. Een tastbaar erfstuk van de oorlogsjaren dus.”

Bekleed met 22.500 mozaïeksteentjes.

OORLOG BEKEKEN DOOR DE BRIL VAN JONGEREN

Foto's van jongeren, zoals zij kijken naar WOI, vallen te zien op de helm van Beringen. De beelden tonen een gevarieerde kijk op het oorlogsgebeuren.

Los van het project voor de helm lanceerde de cultuurdienst van de stad Beringen samen met het cultuurcentrum van Beringen voor honderd jaar Groote Oorlog het initiatief 'Poëzie WO I vs. Fotografie' voor leerlingen van de Beringse scholen en omgeving. Cultuurbeleidscoördinator Paulien Parren van Beringen: "Omdat jongeren moeilijk warm te maken zijn voor poëzie rond WOI, beslisten we om gedichten te zien in relatie tot fotografie. Onze Beringse journalist-fotograaf Hans Put ging bij de scholen langs om de leerlingen tips te geven hoe ze met hun iPhone, iPad, smartphone of digitale fototoestel mooie foto's kunnen maken. Het voorstel van de provincie om de betonnen helm te versieren vormde een mooi verlengstuk van dat project. De foto's leenden zich immers perfect om de helm aan te kleden."

GRAFSTENEN

"Het valt op hoe jongeren oorlog op allerlei verschillende manieren ervaren", vertelt Paulien Parren. "Sommigen hebben gekozen voor een beeld van kruisjes. Anderen vonden inspiratie in de klassieke klaprozen - de poppy's - van de Westhoek. Een derde kijk op het oorlogsgebeuren zijn beelden van mensen die ingetogen bij grafstenen staan. Je ziet ook mensen met een gasmasker op, terwijl andere jongeren dan weer hebben gekozen voor een uitwerking op een heel creatieve manier. Er zijn er bijvoorbeeld die een handvol kogels in een opvallende compositie in het zand hebben gelegd. De foto's zijn op verschillende formaten afgedrukt. De deelnemende jongeren konden ze zelf op de helm komen bevestigen. Ze hangen kriskras door elkaar en sommige overlappen elkaar ook. Het geheel heeft een vernislaag gekregen, zodat de foto's ook de tand des tijds goed kunnen doorstaan."

> "JONGEREN ERVAREN OORLOG OP ALLERLEI VERSCHILLENDE MANIEREN.

De helm is kriskras bekleed met foto's gemaakt door jongeren.

GRIJZE PERIODE IN GESCHIEDENIS BENADRUKKEN

Alphons Gielen is één van de vele Bilzenaren die tijdens de Eerste Wereldoorlog het leven lieten. “Ik ga eten zoeken’, waren de laatste woorden die zijn oorlogsmakkers van Alphons hoorden”, vertelt kunstenaar Gie Motten die de Bilzerse helm vorm gaf. Al ging dat niet zonder slag of stoot.

“De Stahlhelm die we aangeleverd kregen, was gegoten in één stuk. Ik wilde er onderaan een soort loopgracht in uitslijpen”, vertelt Gie. “Dat is geen sinecure geworden door de fijnmazige draad die in het beton verwerkt zat. Maar uiteindelijk is het plan, zoals voorzien, uitgevoerd kunnen worden. Ik heb er zelfs mijn eigen speelgoedsoldaatjes van vroeger voor gezocht op zolder en er in verwerkt.”

GRIJS BLOED

“In de sleuf, de loopgracht, zijn die verwerkt samen met de namen en gedachtenissen aan de 24 Bilzerse soldaten die sneuvelden in die zinloze oorlog. We hebben er één uitgepikt met een extreem verhaal en dat is Alphons Gielen geworden. Zijn doodsbericht is in giethars gegoten. Dat hebben we dan boven het embleem van Bilzen geplaatst met zelfs een verplaatsbaar vergrootglas er over heen zodat iedereen die de helm wil bekijken, het goed kan lezen. Alphons was net voor de derde keer papa geworden toen hij werd opgetrommeld gaten te gaan kappen in kelders in rijwoningen om zo eventueel te kunnen vluchten voor een vijandelijke aanval. Hij belandde zo in Oostende en Nieuwpoort. Alphons zei na zijn diensturen dat hij eten zou gaan zoeken bij de inwoners van Nieuwpoort. Hij was op tijd terug maar in tussentijd is zijn legerjas gepikt. In die tijd wemelde het van deserteurs en Alphons werd, omwille van zijn ontbrekende jas, voor de krijgsraad gesleurd, waar een lachertje van een proces gehouden werd. Maar Alphons werd er wel terecht gesteld, bij wijze van voorbeeld. Zijn verhaal staat symbool voor dat van de andere Bilzenaren en de helm zelf heb ik nadien overgoten met bloed dat grijs gekleurd is, waarmee ik de grijze periodes in de geschiedenis wil benadrukken. Onze helm ademt ‘Bilzen’ en daar ben ik bijzonder tevreden over.”

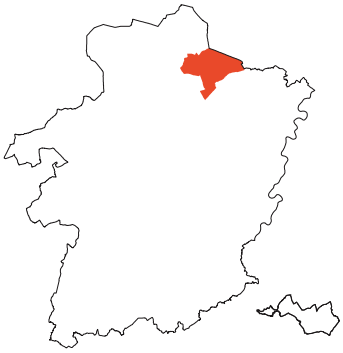
> “WE HEBBEN DE NAMEN VERWERKT VAN DE 24 BILZERSE SOLDATEN DIE SNEUVELDEN IN DIE ZINLOZE OORLOG.

Een uitgeslepen loopgracht met speelgoedsoldaatjes en foto's van gesneuvelden.

BOCHOLT

EEN VREDESBOOM VAN KOPERDRAAD

400 kinderen van 2,5 tot 12 jaar leverden een onmisbare bijdrage aan de Bocholtse Stahlhelm. Zij drukten hun duim op een hartje in beton, dat op de helm bevestigd werd.

De jonge leerlingen van kleuter- en basisonderwijs De Driehoek in Bocholt mochten zelf hun creatieve talent loslaten. Kunstenares Wies Teppers maakte van koperdraad een vredesboom, die bovenop de helm staat. “We hebben aan onze inwoners gevraagd een ontwerp in te sturen en dit sprak ons het meeste aan. Het werk met de vredesboom wil iets positiefs bieden: kijk naar de toekomst, zonder het verleden te vergeten”, zegt schepen van cultuur Mia Croonen. “De helm is een samenwerkingsproject geworden tussen een kunstenaar en honderden kinderen. De jonge generatie werd op een creatieve manier betrokken bij het verleden van onze gemeente. Dat maakt het heel bijzonder.”

VINGERAFDRUK

Voor Wies Teppers was het een heel geslaagd en leuk project. “Het was echt fijn om met alle kinderen samen iets te kunnen realiseren. Ons kunstwerk is vooral gericht op het thema vrede. We maakten hartjes van beton, die beschilderd werden met de kleuren uit het logo van de gemeente: groen, geel, blauw en grijs. Elk kind maakte er een persoonlijk hart van, door een vingerafdruk achter te laten.” Alle harten werden op de betonnen helm gemonteerd. Wies verbond ze met koperdraad aan de vredesboom. “Uit de kinderharten vertrekken de wortels van de boom, die er liefde en kracht uithalen. De boom op zich is vrij hard en stug, wat verwijst naar oorlog. Maar vrede is de toekomst.” Wies koos voor koperdraad om zo een link te leggen naar de geschiedenis van de Buskruitfabriek in Kaulille. “Die werd opgevorderd door de Duitsers. De inwoners waren niet van hun aanwezigheid gediend en gingen in protest. Uiteindelijk is de fabriek omgevormd tot stroomcentrale om elektriciteit te leveren aan de grensversperring, de Dodendraad.”

> DE VREDESBOOM WIL IETS POSITIEFS BIEDEN: KIJKEN NAAR DE TOEKOMST, ZONDER HET VERLEDEN TE VERGETEN.

Een vredesboom met 400 hartjes van beton en vingerafdrukken van kinderen.

OPROEP TOT NOOIT MEER OORLOG

Graffiti en een smiley vormen op de helm van Borgloon een oproep om het nooit meer tot een oorlog te laten komen. Een hedendaagse vertaling van een universele boodschap.

“Ook Borgloon deelde in de klappen tijdens de Groote Oorlog”, legt cultuurbeleidscoördinator Renaat Roekaers van Borgloon uit. “In de beginperiode van de Eerste Wereldoorlog zijn hier in Hoepertingen negen burgerslachtoffers gevallen. Verder staan er officieel 37 Loonse oorlogsgesneuvelden geregistreerd.”

FULL METAL JACKET

Voor de aankleding van de helm deed de stad een beroep op de jonge beloftevolle Truiense kunstenaar Tom Herck (31). Hij creëert kunst met behulp van graffititechnieken. Renaat Roekaers: “Tom vond zijn inspiratie in de film ‘Full metal jacket’, een verhaal over de waanzin van de Vietnamoorlog. Bekend van de film is de helm van de Amerikaanse soldaat

> DE LEVENDIGE KLEUREN VAN HET STADSWAPEN, DIE CONTRASTEREN MET HET GRIJS VAN DE CAMOUFLAGEHELM, ONDERSTEUNEN DE WENS DAT ER NOOIT MEER OORLOG KOMT.

met de merkwaardige combinatie van het vredesteken naast de woorden ‘Born to kill’. In zijn ontwerp doet Tom Herck een flinke sarcastische knipoog naar dat beeld van de film. De woorden ‘born to kill’ - geboren om te doden - heeft hij vervangen door ‘born alone’ - alleen geboren - om zo de eenzaamheid van de soldaat in de oorlog te symboliseren.”

In de plaats van het vredesteken op de helm van ‘Full metal jacket’ heeft Tom Herck een smiley op de helm van Borgloon aangebracht. Renaat Roekaers: “Iedereen kent een smiley als een vrolijke afsluiter van een sms, een mail of een Facebookbericht. Tom Herck geeft het tekentje echter een aparte toets: een flinke spat bloed. Die staat symbool voor het pijnlijke lot dat vele soldaten hebben ondergaan. Ze raakten gewond of hebben het leven moeten laten. Ook de cijfers 9 en 37 - het aantal Loonse burgerslachtoffers en de gesneuvelden - zijn als graffiti aangebracht. De levendige kleuren geel en rood van ons stadswapen, die sterk contrasteren met het grijs van de camouflagehelm, ondersteunen de wens dat er nooit meer oorlog komt.”

Een smiley met een flinke spat bloed.

BREE

1.600 GEZICHTEN VAN SCHOOLKINDEREN

1.600 gezichtjes kijken je aan vanop de Breese helm. Hun indringende ogen zetten je aan het denken, over oorlog en over vrede.

De helm werd bewerkt door leerlingen van de plaatselijke kunstacademie, van 7 tot 17 jaar oud. Zij beschilderden honderden ronde rivierkeien in zwart, wit en grijs. Eenvoudige kleuren, ze doen denken aan een oude foto. “We vonden onze inspiratie in het verhaal van Jeanneke Vanden Bosch, de Breese heldin uit de Eerste Wereldoorlog”, legt cultuurbeleidscoördinator An Wynants uit. “In het stadsmuseum bevindt zich een ovaal portret van haar, dat veel indruk heeft gemaakt en dat we hebben gebruikt ter inspiratie.”

DRIEDIMENSIONAAL

Jeanneke werd in 1892 geboren als Jeanne Jagers en werd geadopteerd door Octaaf en Charlotte Vanden Bosch, die zelf geen kinderen konden krijgen. Ze groeide op tot een beeldschone jonge vrouw. Tijdens de oorlog legde ze contact met het verzetsnetwerk Cereal Company. De Duitsers kregen haar al snel in het vizier en ze pakten haar op. Het verhaal gaat dat ze zou worden geëxecuteerd, maar dat dat op het nippertje voorkomen kon worden. “Haar oom was privésecretaris van de koning en hij zou daarin een rol hebben gespeeld.” Na de oorlog werd Jeanne beschouwd als een echte heldin. De leerlingen van de academie maakten hedendaagse portretten, geïnspireerd door Jeanneke Vanden Bosch. “Veel andere gemeenten hebben hun helm beschilderd, wij wilden het wat anders aanpakken en kozen voor een driedimensionaal project. De stenen zijn op de helm bevestigd en dat geeft een leuke variatie, een heel ander reliëf.”

In totaal gaat het om 1.600 stenen. De indringende ogen zetten aan tot denken, over oorlog en over vrede.

> “WE VONDEN ONZE INSPIRATIE IN HET VERHAAL VAN JEANNEKE VANDEN BOSCH, DE BREESE HELDIN UIT DE EERSTE WERELDOORLOG.

Beschilderde rivierkeien.

ONDERDEEL VAN EEN GROTER GEHEEL

“De basisvoorwaarde om ‘iets’ te doen met de Stahlhelm in Diepenbeek, was een hedendaags kunstwerk te creëren dat zowel verwijst naar de Eerste Wereldoorlog als naar de betekenis van oorlog en conflicten vandaag”, zegt beeldend kunstenaar David Baeyens die het project vorm gaf.

“Ik werkte aan de helm aan het ‘pleintje’, gelegen in de Sint-Rochuswijk. Het is een wat vergeten, wat onderkomen plek, maar goed gekend door de kinderen uit de buurt die er komen spelen. Het is omringd met straten die verwijzen naar de Tweede Wereldoorlog: Bevrijdingslaan, Heldenlaan, Weerstandslaan, Overwinningslaan en de Lövenichlaan.”

VLAGGEN

“Op de vlaggen bij de helm staan de letters SWG, die staan voor Schwarz, Weiss en Grau: zwart, wit en grijs. Ze zijn een metafoor voor de verdeeldheid en polarisatie in elk groot conflict. Ik vind dat de helm zelf geen grote wijziging verdraagt en dat het beton zichtbaar moet blijven. Het is een heel zuiver, puur

> “WE WILDEN DAT HET BETON ZICHTBAAR BLEEF.

object. Beton heeft iets heel krachtigs, maar is tegelijk ook heel sober. Het uitgangspunt was de helm te gebruiken als een onderdeel van een groter geheel, in dit geval een soort fictieve gedenkplaats waarmee ik mensen op het verkeerde been zet. Uiteindelijk heb ik ervoor gekozen de woorden SCHWARZ, WEISS, GRAU uit te laten beitelen, een permanente en onomkeerbare interventie, net als de sporen die een oorlog nalaat. De installatie mocht zich in geen geval beperken tot een louter historische interpretatie van een reeks gebeurtenissen in Diepenbeek uit 1914-1918 en bevat daarom verschillende symbolen die niet perse toe te wijzen zijn aan WOI. Neem nu de sokkel waar de helm opstaat, twee omgekeerde driehoeken die van bovenaf gezien een ster vormen. Achter de helm staan drie affiches, pamfletten die je op verschillende manieren kunt interpreteren. Het zijn in de eerste plaats zwart-witfoto’s van mijn hand: een vlakke hand, een vuist en een V-teken. Ze dragen respectievelijk het opschrift ‘Blatt, Stein, Schere’, Duits voor blad, steen en schaar, een eenvoudig kinderspelletje maar ook symbolen als het ‘V-teken’ en de (Hitler-)groet.”

Vlaggen, zichtbaar beton, pamfletten en een stervormige sokkel.

DILSEN-STOKKEM

DE HELM VAN DE BEVRIJDING

Beeldend kunstenaar Ludoo Boonen uit Dilsen-Stokkem werkt graag met gerecupereerde materialen. Ook bij de helm koos hij voor recyclage.

"Ik raap op wat de mensen weggooien en maak er iets nieuws mee. Dit keer heb ik opnieuw zelf materialen verzameld, zoals oude olietonnen, uitlaatpijpen van auto's en ander metaal. Ik kies hoofdzakelijk voor ijzer, hout en beton als grondstoffen in mijn kunst." Ludoo heeft heel wat werk in zijn creatie gestoken, al kwam het concept vrij snel in hem op. "Ik zag meteen wat ik wilde doen: een menselijke figuur die de helm probeert op te tillen en een andere die er onderuit gekropen kwam. Dit kunstwerk zit eigenlijk vol leven, het toont de bevrijding."

HOGER

"De helm op zich heb ik in zijn waarde gelaten, ik heb eigenlijk alleen toegevoegd. Het is nu een nieuw werk geworden, met een nieuw verhaal. De stijl is sober, het gaat immers over oorlog."

Toch heeft dit conceptuele werk zo zijn eigen uitdagingen. De 44 massieve helmen door heel Limburg vervoeren is al een heel project op zich, maar in Dilsen-Stokkem voegden ze nog een extra moeilijkheidsgraad toe. In de vorm van een stevig plateau waarop de helm kan rusten.

"We hebben een betonnen plaat laten maken, die dient als statief voor het mannetje dat de helm oplicht. Dat werk is uitgevoerd door de technische dienst van Dilsen-Stokkem en die mannen hebben dat heel goed gedaan. Ikzelf heb de twee menselijke beelden gemaakt."

De helm op zich weegt bijna 2 ton, de betonnen plaat nog eens 1 ton. Daarmee zal dit kunstwerk lichtjes boven de andere uitsteken. "Op de tentoonstelling in Bokrijk zullen we vast en zeker opvallen." De twee betonnen volumes zijn niet aan elkaar vastgemaakt, om het vervoer te vergemakkelijken.

> DIT KUNSTWERK ZIT EIGENLIJK VOL LEVEN, HET TOONT DE BEVRIJDING.

Het kunstwerk toont de bevrijding.

VER-ZOENEN IN DEZE DONKERE DAGEN

“Onze helm is een vredessymbool en dat is in deze donkere tijden zeker nodig”, vindt kunstenaar Joannes Kesenne. Voor de uitvoering liet hij zich bijstaan door kunstgroep ‘Artisit’ uit Waterschei, die kunstenaars met een psychische kwetsbaarheid groepeert.

“We hebben er lang en uitgebreid over gepraat met iedereen die aan het project rond de helm heeft meegewerkt en al snel werd duidelijk dat we met een positieve boodschap naar buiten wilden komen”, vertelt Joannes Kesenne die het Genkse helmproject mee hielp vormgeven. “De oorlog zorgt immers voor een heel donkere periode en met het project rond de Stahlhelm konden we daar iets aan veranderen. Bovendien is het ook mooi dat we met de vereniging voor schizofrene kunstenaars ‘Artisit’ in zee konden gaan. Hun ideeëngoed hierrond was erg belangrijk voor de keuze van uitvoering van onze helm waarbij we de boodschap zelfs even belangrijk vonden als de keuze voor de werkwijze bij de uitvoering ”

> UNIVERSELE LIEFDE IS, NET ALS GOUD, HET KOSTBAARSTE GOED.

OMHELZEN

“Daarom hebben we er voor gekozen om de helm van Genk in diepblauw te kleuren. Dat roept een beeld van oneindigheid op. Je kan immers een diepe rust ervaren wanneer je je laat inpalmen door dit blauw. Daarnaast hebben we op de helm lippen voorzien, gouden lippen die je hartstochtelijk willen kussen. We leggen daar een diepe betekenis in, zoals de bekende schilder Gustav Klimt dat ook deed in ‘De Kus’ waarin hij de intentie van liefde, van toenadering en van een haast spiritueel en onvoorwaardelijk omhelzen aangeeft. Want elke keer wanneer we praten over oorlog, willen we het des te sneller over vrede hebben. Onze helm wil en moet dat gedachtengoed beschermen. Universele liefde is, net als goud, het kostbaarste goed. Met die boodschap in ons achterhoofd hebben wij, vanuit Genk, gedacht dat we onze helm dan ook best deze invulling zouden geven.”

Diepblauw, met gouden lippen.

GINGELOM

WIJZEN OP BELANG EN OVERLEG

De helm van Gingelom is bekleed met krantenknipsels en beschilderd met silhouetten van mensen. “Kranten vormden tijdens WOI een belangrijke bron van informatie”, legt kunstenares Helmi Cuijpers uit.

Helmi Cuijpers is Nederlandse. Ze woont nu een tiental jaren in Gingelom. “Nederland was tijdens de Eerste Wereldoorlog geen betrokken partij. Het oorlogsgeweld is dan ook aan mijn vaderland voorbijgegaan.

Tot nu toe had ik eigenlijk weinig voeling met de gebeurtenissen van 1914-1918 en die Groote Oorlog vormde voor mij als kunstenares al helemaal geen inspiratiebron. Toch zag ik het meteen zitten toen de vraag van het gemeentebestuur kwam om de betonnen helm te bekleden. Het was een unieke uitdaging om me in de gebeurtenissen van toen en de leefomstandigheden van de mensen in de oorlogsperiode te verdiepen. Dat heeft me op het idee van de kranten gebracht. Dagbladen waren in die periode van ontzettend groot belang als informatiekanaal. Televisie bestond nog niet, laat staan het huidige veelvoud van media. Kranten waren in die tijd dan ook haast onmisbaar. Ze hielden het thuisfront op de hoogte van de ontwikkelingen op het strijdtoneel. Berichten van aan het front werden bij de vele verwanten met een familielid aan het front dan ook verslonden. Vooral positieve berichten waren belangrijk, omdat ze voor het thuisfront een teken van hoop vormden dat de oorlog in gunstige zin evolueerde en dat er een tijd van betere leefomstandigheden zou aanbreken.”

> “PRATEN IS DE BESTE MANIER OM TOT EEN GOEDE VERSTANDHOUDING TE KOMEN EN ZO TE VOORKOMEN DAT HET OPNIEUW TOT EEN OORLOG KOMT.

KRANTEN

Via een kennis raakte Helmi aan diverse exemplaren van kranten van de oorlogsperiode. Ze koos bewust niet alleen voor Nederlandstalige kranten, maar ook voor Franstalige en zelfs een Duitstalige. “Van de meest sprekende pagina’s van die kranten heb ik kopieën genomen.

Een helm vol krantenknipsels.

VAN COMMUNICATIE

"Via de kranten werden de mensen op het thuisfront op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen op het strijdtoneel," aldus kunstenares Helmi Cuijpers.

De selectie geeft een goede staalkaart van de ontwikkelingen tijdens de oorlog. Ook kopieën van kranten die euforisch berichtten over de bevrijding zijn opgenomen. De krantenknipsels zijn in verschillende formaten gereproduceerd: vergroot, verkleind of op hun gewone afmetingen. De kopieën zijn kriskras door elkaar op de helm aangebracht."

MENSEN

Naast de krantenknipsels zie je op de helm ook menselijke figuren. Helmi Cuijpers: "Die zijn bewust heel vaag geschilderd. Het zijn louter silhouetten, die ook heel transparant worden weergegeven. Naast afbeeldingen van soldaten gaat het om andere figuren die verward door het desolate landschap lopen. In totaal zie je een dertigtal figuren."
Tussen die silhouetten heeft Helmi opvallende rode lijnen geschilderd: "Die wijzen op het contact met elkaar en het belang van communicatie. Dat is meteen ook een signaal naar de toekomst. Praten met elkaar is belangrijk voor een goede communicatie. Praten is de beste manier om tot een goede verstandhouding te komen en zo te voorkomen dat het opnieuw tot een oorlog komt en de mensen van dat geweld en die ontberingen bespaard blijven."

> VOORAL POSITIEVE BERICHTEN WAREN BELANGRIJK, OMDAT ZE VOOR HET THUISFRONT EEN TEKEN VAN HOOP VORMDEN.

Gingelom liet de helm plaatsen aan het Pachthof in de deelgemeente Borlo. Dat was een heel bewuste keuze. Helmi Cuijpers: "In het Pachthof is een klein museum over de oorlog ingericht. Met de plaatsing bij het Pachthof sprong de helm ook heel goed in het oog. Vele mensen hebben hem kunnen zien en de reacties waren heel positief."

HALEN

HERDENKING VAN MILITAIRE EN BURGERSLACHTOFFERS

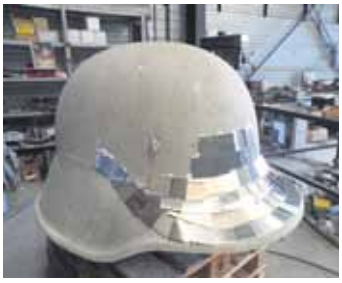
Als herinnering aan de Slag der Zilveren Helmen is de Halense helm in het zilver bekleed. “Elk van de bijna 500 zilveren plaatjes staat voor een zinloos slachtoffer”, zeggen kunstenaars Yvan Thijs en Walter Cox.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd in Halen de Slag der Zilveren Helmen gestreden. Die staat in de geschiedenisboeken als enige Belgische overwinning zonder geallieerde hulp tijdens WO I. De historische gebeurtenissen in Halen speelden zich af op 12 augustus 1914. Toen de Duitse cavalerie op 10 augustus 1914 in Tienen werd opgehouden, besliste hun bevelhebber, generaal Von Der Marwitz, om via een bocht langs Halen door te stoten. Dat was buiten de onverzettelijkheid van de Belgen gerekend. Pastoor Cuppens van de Halense deelgemeente Loksbergen wijdde een gedicht aan het gevecht. Omdat op het slagveld vele blinkende helmen waren gevonden, bestempelde hij de strijd - naar het voorbeeld van de Guldensporenslag in 1302 – als de ‘Slag der Zilveren Helmen’.

SPITS

De keuze voor een aankleding van de betonnen helm lag dan ook voor de hand. Het stadsbestuur verleende de opdracht aan de lokale kunstenaars Yvan Thijs, voorzitter van Kunstkring Halen, en Walter Cox. “Wij hebben gekozen voor een aankleding van de helm in inox of roestvrij staal’, leggen de kunstenaars uit. “Dat is in plaatjes van 8 bij 8 cm op de helm aangebracht. Ze werden in een oordeelkundige buiging geplooid om ze aan de vorm van de helm aan te passen. Het gaat over de hele helm om identiek hetzelfde staal. Alleen het verhaal achter de vierkantjes verschilt. Onderaan gaat het om 300 plaatjes, die staan voor de 300 militairen die in Halen het leven hebben gelaten, zowel aan Belgische als aan Duitse zijde. Bovenaan bevinden zich ruim 150 exemplaren als nagedachtenis van de burgers uit Halen, Loksbergen, Zelem en Zelk die tijdens of als gevolg van de Groote Oorlog het leven hebben gelaten. De helm draagt ook een spits in zilver. Aan de uitvoering zijn we een maand lang telkens in de namiddag bezig geweest.”

> “ELK VAN DE ZILVEREN PLAATJES STAAT VOOR EEN ZINLOOS SLACHTOFFER.

500 zilveren plaatjes en een spits in zilver.

VERLEDEN EN TOEKOMST VERENIGD

De helm van Ham draagt de afbeelding van de personen uit de gemeente die tijdens de Eerste Wereldoorlog zijn gesneuveld, samen met de handafdrukken van kinderen die in 2014 werden geboren.

Het project is het resultaat van de vlotte samenwerking van de gemeente met de plaatselijke heemkundige kring. Cultuurbeleidscoördinator Bart Vankrunkelsven: “Met het oog op de herdenking van 100 jaar Groote Oorlog waren leden van heemkundige kring Sint-Lucia al enkele jaren geleden gestart met het verzamelen van alle nuttige materiaal van de oudstrijders uit de gemeente. Niet alleen archieven hier in Limburg hebben ze geraadpleegd. Ze zijn ook op zoek gegaan in het museum In Flanders Fields in Ieper en op andere plaatsen in de Westhoek. Dat heeft een schat aan nuttige elementen opgeleverd, niet alleen een flinke stapel informatie, maar ook heel veel foto’s.
Dat materiaal hebben ze verwerkt in een boek dat vorig jaar is verschenen.”

> “DE SYMBOLIEK SPREEKT VOOR ZICH: BORELINGEN BETEKENEN NIEUW LEVEN.

BOEK

Toen de vraag van de provincie kwam, hadden de cultuurdienst van de gemeente en de heemkring dus ook al een stevige basis om op terug te vallen. “In overleg met de heemkring zijn we gekomen tot het concept van de helm met daarop in de eerste plaats een afbeelding van alle oudstrijders uit de gemeente”, legt Bart Vankrunkelsven uit. “De foto’s zijn op A4-formaat afgedrukt en zo op de helm aangebracht. Zo vormt de helm een eerbetoon aan de mannen die hun leven in de Groote Oorlog hebben gegeven.”

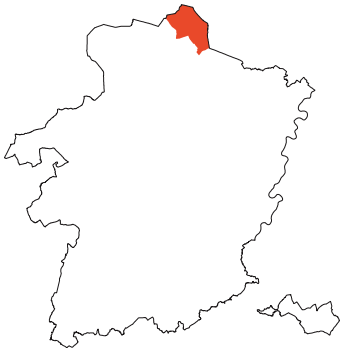
De gemeente legt echter ook een link naar het Ham van nu. Bart Vankrunkelsven: “De helm draagt ook de handafdruk van 26 kindjes die vorig jaar in onze gemeente werden geboren. De vorm van hun handje is eerst in oasis genomen en die indruk is nadien in beton gegoten. De symboliek spreekt voor zich. Borelingen betekenen nieuw leven net zoals na het einde van de Groote Oorlog voor de gemeente nieuw leven aanbrak.” Het boek van de heemkring over WOI is te koop bij de cultuurdienst en de heemkring.

Foto’s en handafdrukken van 26 baby’s.

HAMONT-ACHEL

HET MOEST EEN WORDEN

De veelkleurige helm van de meest noordelijke stad van Limburg, Hamont-Achel, was als allereerste volledig voltooid. Kunstenaar Corneille Driezen koos voor een veelkleurige uitwerking van het thema oorlog en vrede.

De helm van Hamont-Achel lijkt eerder levendig en vrolijk, dankzij die aanwezigheid van zoveel kleurtjes. Corneille Driezen, die werkt onder het pseudoniem Codriez, bleef daarmee trouw aan zijn persoonlijke stijl. “Ik wilde de helm absoluut in vele heldere, zelfs blije, kleuren schilderen, ondanks het onmenselijke verdriet dat de Groote Oorlog heeft veroorzaakt. Het moest een beeld voor de toekomst zijn.”

Het schilderen op zich ging vlotjes. Alleen het denkproces dat voorafgaat aan het werk nam wat tijd in beslag. Codriez zat toch wel enkele uurtjes voor de helm te mediteren welke aanpak hij zou volgen. “Ik heb toch enkele uurtjes ‘meditatief’ zitten staren. Toevallig waren mijn kleinkinderen erbij, dus ik heb vervolgens hun mening gevraagd. Dat doe ik vaak als ik aan een tekening of schilderij bezig ben, kinderen zijn heel eerlijk. Ze zullen je altijd laten weten wat ze vinden.”

> DEZE HELM IS EEN GEDENKTEKEN, EEN HOUVAST. HET MOET MENSEN BLIJVEN HERINNEREN AAN EEN GRUWELIJKE TIJD.

Corneille verwerkte de input van de kleinkinderen in het stuk. De handafdrukjes van Lilou (4) en Emma (8) staan erop, kleinzoon Teun (11) tekende een hart met daarin het woord vrede in tien talen. “Hij zou niets liever hebben dan vrede.” Eva van veertien keek naar de toekomst en koos voor een oog. Daarnaast bracht ze een kleurrijke bloem aan, als symbool van de liefde. Ergens valt ook een heel klein gouden sterretje op, als herinnering aan Maxine, zijn kleinkind in de hemel.

MUNITIETREIN

De Stahlhelm zit vol betekenis. Een boodschap van vrede. En van hoop. Plaatselijke gebeurtenissen waren interessant bronnenmateriaal. “Deze helm is een gedenkteken, een

Kunstenaar Corneille Driezen: “De Stahlhelm zit vol betekenis.”

BEELD VOOR DE TOEKOMST

Hevige kleuren, een muziektekst, afdrukken van kinderhanden, kruisen, enz.

houvast. Het moet mensen blijven herinneren aan een gruwelijke tijd. Ik tekende in het zwart een munitietrein, omringd door hebberige, alles verslindende vlammen." In november 1918 deed de ontploffing van zo'n trein Hamont daveren. Met 1.500 doden en gewonden tot gevolg. "De kruisen staan chaotisch opgesteld, ze verdringen elkaar. Ze staan symbool voor de jonge levens die de wrede oorlog opeiste, om hen heen zie je klaprozen.

Op de helm prijkt ook een vredesteken. "Op de zijkant staat een tekst, het refrein van het liedje 'Till we meet again'. Muziek speelt een belangrijke rol op moeilijke, pijnlijke ogenblikken in ons leven en dat wilde ik hier aantonen."

VROUWEN

Altijd begint Corneille een nieuw werk met een vast element: een lamp. "Die zit in al mijn doeken. Ik zoek als ik aan iets nieuws begin, altijd meteen naar het licht. Je ziet ook steeds weer gebouwen en vrouwenfiguren terugkomen. Ik schilder altijd vrouwen." Vooraf schetsen, dat doet hij meestal niet. Het canvas zal zelf wel vertellen waar het naartoe wil. "Ik begin nooit zomaar ergens aan, er is altijd iets wat me stuurt. Overal zit een boodschap in. Soms imponeert iets me en dan maak ik er een tekening of een schilderij over." Een hevig kleurenpalet is zeer eigen aan het oeuvre van Codriez. "Bij alles wat ik teken ben ik blij, dus neem ik graag kleur. Ik ben altijd blij, soms een beetje té zelfs. Anderzijds komt ook zwart terug in de helm, in de zwarte kruisen die zich omhoog richten naar het licht en naar de vredesduif."

> DE KRUISEN STAAN CHAOTISCH OPGESTELD, ZE VERDRINGEN ELKAAR. ZE STAAN SYMBOOL VOOR DE JONGE LEVENS DIE DE WREDE OORLOG OPEISTE.

HASSELT

DE NATUUR NEEMT HET OVER

Pablo Hannon, de Hasseltse kunstenaar die de Stahlhelm te lijf ging, doet dat bijzonder letterlijk. "We willen hem in zijn perfectie vernietigen, maar de betonstructuur was sterker dan we gedacht hebben. En dus is de optie geworden dat we hem zo lelijk mogelijk maken", vertelt Pablo.

"Onze helm zal wel opvallen tussen de rest want hij stinkt verschrikkelijk", legt Pablo Hannon uit. "We hebben aanvankelijk geprobeerd om hem met een zuur te bewerken maar de helm bleek daar tegen bestand. Alleen visueel konden we hem dus aantasten om op die manier de perfectie te vernietigen. Dat hebben we vanaf dan ook maar geprobeerd. Met verf en yoghurt zijn we de helm te lijf gegaan, laagje per laagje. Je kan je dan wel inbeelden dat ons Stahlhelm enorm vies ruikt. Op termijn hopen we trouwens dat er schimmel- en mosvorming zal optreden op de helm. Met alle organische materialen die we gebruikt hebben, moet dat op langere termijn beslist het geval zijn."

PERFECTIE AANTASTEN

"De combinatie van de artistieke lelijkheid en de natuur die het haalt van de helm, moet de Hasseltse helm ook net een omgekeerd effect bezorgen dan de andere gemeenten die hem net mooier hebben proberen te maken. Wij willen dat de natuur het van ons overneemt door middel van schimmels, betonrot en vochtinbreng. Grafisch moet het wel in orde zijn en door de stank die onze helm te weeg brengt, zal het publiek hem wel vanop een veilige afstand bekijken, net wat wij willen bereiken. Dat metertje afstand maakt een wereld van verschil. Dan zal je op langere termijn zien dat de natuur het ook hier en altijd haalt, zelfs van een onaantastbaar gewaande betonnen helm. Die perfectie aantasten, dat was ons doel en daar gaan we dus ook echt voor."

> JE ZAL ZIEN DAT OP LANGERE TERMIJN DE NATUUR HET ALTIJD HAALT. ZELFS VAN EEN ONAANTASTBAAR GEWAANDE BETONNEN HELM.

De helm werd aangepakt met zuren, verf en yoghurt.

EEN HELM ALS ONTMOETINGSPLAATS

In Hechtel-Eksel gaf ontwerper Andries Vanvinckenroye de betonnen Stahlhelm een radicaal andere functie. De bovenkant vormde hij om tot een vuurkorf.

De helm moest een ontmoetingsplaats worden voor de inwoners van de gemeente, die op het bankje ernaast konden gaan zitten. Iedereen mocht eigen hout meebrengen om het vuur gaande te houden. “De Stahlhelm wordt van een statisch kunstwerk omgetoverd tot een vuurkorf, een gezellige brandhaard.” Vorig jaar, bij het eeuwfeest van het begin van de Eerste Wereldoorlog, bleek dat er nooit eerder op zoveel plaatsen in de wereld tegelijk oorlog was. Dat gegeven vormde een inspiratiebron voor het concept dat Andries in Hechtel-Eksel ontwikkelde. Dat en een schokkende gebeurtenis tijdens de Groote Oorlog zelf, op 27 september 1914. Na een actie van Belgische soldaten, nam het Duitse leger op verschrikkelijke manier wraak. Zij begaven zich naar het gehucht De Locht, ten noorden van Hechtel, en staken er bijna alle boerderijen in brand. Slechts vier afgelegen hoeves en de Bernarduskapel bleven gespaard. Tientallen mensen raakten alles kwijt. “Vuur had toen een zeer negatieve connotatie.” Het had de macht om razendsnel alles te vernietigen, waarvoor families jarenlang hadden gewerkt. Tegelijk is vuur een van de natuurelementen, een bron van warmte en licht.

> “IK WILDE EEN POSITIEVE BETEKENIS GEVEN AAN DE VLAMMEN, EN ASSOCIEER IN DIT KUNSTWERK VUUR MET WARMTE, LICHT EN HERDENKING.

UNICEF

Anno 2014 wilde Andries Vanvinckenroye vooral een positieve betekenis geven aan de vlammen. Hij associeert vuur in dit kunstwerk met warmte, licht en herdenking. Andries wilde mensen samenbrengen, op een fijne plek met veel betekenis. De toestand in de wereld was bovendien de aanleiding tot een soort spin-off actie: in de bijbehorende zitbank maakte Andries een geldbakje, waar alle passanten die vuur wilden maken gevraagd werd een euro te doneren. Het opgehaalde geld wordt aan Unicef gedoneerd en gaat naar een project voor kinderen in conflictgebieden.

De helm is een vuurkorf geworden.

HEERS

GRUWEL VAN OORLOG IN CONTRAST MET HOOPVOLLE TOEKOMST

Oorlog zaait ellende en vernielingen, maar de gemeenschap is zo sterk dat ze dat leed kan overwinnen. Die boodschap heeft kunstenaar Ludo Vanrusselt vertaald in het kunstwerk van de gemeente Heers.

"In onze gemeente is een werkgroep rond de Eerste Wereldoorlog opgericht", vertelt bibliothecaris Wendy Cosemans. "Met die werkgroep hebben we bij lokale kunstenaars gepolst naar ideeën. Het concept van Ludo Vanrusselt viel het meest in de smaak."

"Onderaan op de helm zijn in acrylverf oorlogstaferelen geschilderd. Je ziet rondom de helm een serie soldaten, maar slechts een drietal staan heel gedetailleerd afgebeeld, met hun wapen in de aanslag. In de achtergrond wordt de gruwel van de oorlog voorgesteld. Huizen staan in brand of zijn in een ruïne herschapen. Op een brancard wordt een gewonde soldaat afgevoerd. Je ziet ook witte kruisjes als afbeelding van de graven van soldaten."

POSITIEVE REACTIES

Boven de oorlogstaferelen zijn klaprozen - de poppy's van de Westhoek - geschilderd. Wendy Cosemans: "Die verliezen een blaadje, maar al die vallende blaadjes lopen uit in vele rode lijnen, die tot beneden in het oorlogstafereel reiken. Het achterliggende idee is dat de vernieling van de oorlog uiteindelijk wordt overwonnen door een nieuwe, hoopvolle toekomst. Het contrast wordt nog versterkt door het spel met kleuren. De oorlogstaferelen onderaan zijn voorgesteld in donker kakigrauw. De klaprozen in het sprekende rood bevinden zich op een achtergrond van opvallend hemels blauw." De helm stond in Heers bij de toegang van het administratief centrum. De creatie lokte heel wat reacties uit. Wendy Cosemans: "Alle bezoekers waren eensluidend positief. De kids van de kindergemeenteraad zijn ook een kijkje komen nemen en werden zo ook al een beetje vertrouwd gemaakt met het begrip oorlog en de verschrikkelijke gevolgen ervan. Bij de foto van de helm op onze Facebookpagina werden ook heel wat lovende berichtjes gepost."

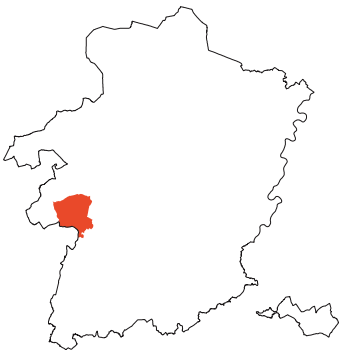
> HET ACHTERLIGGENDE IDEE IS DAT DE VERNIELING VAN DE OORLOG UITEINDELIJK WORDT OVERWONNEN DOOR EEN NIEUWE TOEKOMST.

Oorlogstaferelen en klaprozen.

MENSEN CONSTANT BEWUST MAKEN OM VREDE NA TE STREVEN

Een bewust intact gelaten betonnen helm - als teken van de waanzin van oorlog - met erboven zwevende, houten duiven als symbool van de broze vrede. Dat is het concept van de helm van Herk-de-Stad.

Herk-de-Stad speelde de opdracht via de Commissie voor Beeldende Kunsten door aan de Herkse kunstenaar Flor Bruninx. Hij koos er bewust voor om de helm intact te laten: “De betonnen helm staat voor de waanzin en het geweld van de oorlog. Beton symboliseert hardheid, onverzettelijkheid en verwijst ook duidelijk naar de oorlog. Dan wordt strijd geleverd vanuit stellingen in beton: bunkers, verdedigingsmuren…. Los daarvan is de helm op zich een mooi staaltje van een artistieke creatie, die ik in haar waarde op zich wil laten.”

SCHOOL

Over de helm is een houten draagconstructie met vier duiven geplaatst. De vogels zijn uitgesneden door leerlingen van de afdeling houtbewerking van Campus Herckerhof in Herk-de-Stad. Flor Bruninx: “De draagconstructie is een gewilde ‘omkapseling’ van de helm als symbool van het onvermogen om rechtstreeks vat te hebben op oorlog en geweld. De duif is het symbool van vrede, maar in hun zwevende toestand hebben de vier vogels (te) weinig impact op de oorlog. Elk zijn ze getooid met het symbool van een grote overtuiging: het kruis van het katholicisme, de halve maan van de islam, de kandelaar van het judaïsme en de toorts van de vrijzinnigheid. Die dragen een grote verantwoordelijkheid in het streven naar vrede.”

> “DE ZWEVENDE HOUDING VAN DE DUIVEN ACCENTUEERT DE BROOSHEID VAN VREDE.

Hout is bewust gekozen tegenover beton. “De verschillende materies accentueren het contrast. Het beton staat voor de onverzettelijkheid van oorlog. Hout daarentegen is broos, breekbaar en heel vergankelijk. De zwevende houding accentueert nog de broosheid van vrede, die vaak slechts van heel korte duur is. Op vele plaatsen elders in de wereld broeien nog heel wat conflicten. Vandaar het belang van creaties als deze om de jonge generaties van nu ervoor bewust te maken constant naar vrede te blijven streven.”

Vier zwevende houten duiven boven de helm.

HERSTAPPE

HANDEN VAN ALLE 88 INWONERS OP DE HELM

"In Herstappe beheerste de oorlog net als elders in de wereld het leven", zegt Yves Cloes, die samen met zijn vrouw Paulette Delmans, zoon Lode en de buurvrouw Hilde Jansen de Stahlhelm van Limburgs kleinste gemeente vorm heeft gegeven.

"We hebben er serieus over nagedacht en er een echte tijdsopname van gemaakt."

"Dat is gebeurd door de handafdruk van elke inwoner van ons dorp te verzamelen, 88 om precies te zijn, want eind april hebben we nog een boreling gehad en zelfs dat handje staat al mee op de helm", vertelt Yves. "Daarmee wilden we aangeven dat iedereen hetzelfde meemaakte. Tijdens de oorlog was het in Herstappe eerder rustig. We waren een landbouwersgemeente, maar toch zijn er spannende momenten geweest en ook die staan afgebeeld op de helm. Zo kreeg onze pastoor op zekere dag de Duitsers over de vloer om de inventaris op te maken van onze kerkklokken. Een ander gegeven was dat er hier, ondanks het beperkte inwonersaantal, toch een burgerwacht werd opgericht. Op de helm zie je die fragmenten, maar aan de achterzijde van de Stahlhelm staan, rond het wapenschild van Herstappe, en tussen de handen, twee margrieten afgebeeld."

VREDESDUIF

"De hoofdmoot vormen de handen, waarvan een hele groep een vredesduif vormt. We hebben van die handen van iedereen de omtrek genomen en dat dan verkleind tot 70 procent van de echte grootte. Zo kregen we ze allemaal verwerkt op de helm. Opmerkelijk aan onze helm is ook dat hij bijzonder kleurloos is, behalve dan het twijgje in de bek van de vredesduif, als het ware om een houvast te bieden in de sombere periode die de oorlogsjaren toch waren. Ik ben bijzonder tevreden met het resultaat omdat we als enige gemeente kunnen zeggen dat echt al onze inwoners tot het resultaat hebben bijgedragen. Dat is fantastisch toch en voor ons, een eeuw na de Groote Oorlog, een uniek tijdsdocument dat aangeeft dat ook vandaag nog allemaal verschillende mensen, met verschillende meningen en ideeën in Herstappe wonen. Op dat vlak is onze gemeente niks veranderd en dat wilden we op deze manier tonen."

> MET DE HANDAFDRUKKEN GEVEN WE AAN DAT IEDEREEN HETZELFDE MEEMAAKTE.

Handafdrukken, bloementapijt en een vredesduif.

HEUSDEN-ZOLDER

KIJKERS TOT DROMEN AANZETTEN

Op de helm van Heusden-Zolder heeft kunstenares Rasa Zukauskaite een stratenplan met vage figuren aangebracht. “Dat zet aan tot fantaseren, net zoals de mensen toen wellicht droomden om de realiteit even te vergeten”, zegt Rasa

Basis van het concept is een stratenplan van het Heusden-Zolder van nu met daarop de figuren. “Ik ben uitgegaan van de gedachtenwereld van de mensen tijdens de Eerste Wereldoorlog”, vertelt de kunstenares. “De oorlog had voor hen heel wat ellende en ontberingen tot gevolg. Die omstandigheden hebben aangezet tot dromen, dromen van het einde van de verschrikking van de oorlog en de start van een nieuw leven.”

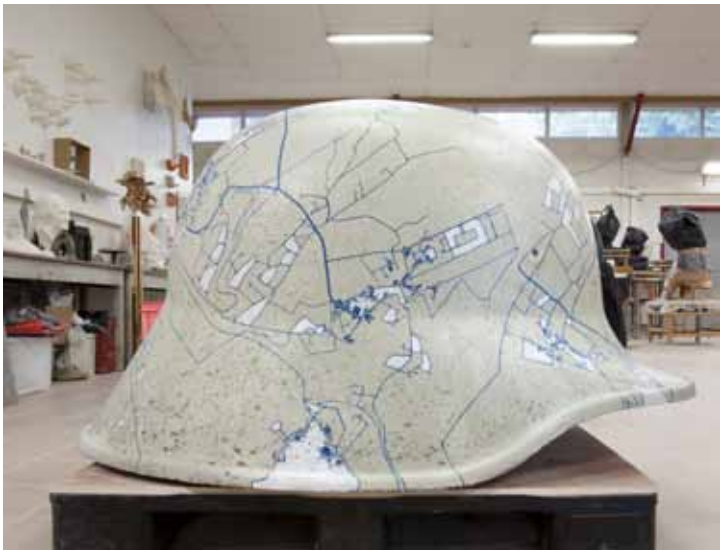
De kijkers van nu laat ze bewust heel veel vrijheid: “De figuren zijn heel vaag, zodat ze veel ruimte tot interpretatie en verbeelding laten. Wat voor de ene een soldaat is, kan voor een ander persoon een vogel zijn.”

> “DE FIGUREN ZIJN HEEL VAAG, ZODAT ZE VEEL RUIMTE TOT INTERPRETATIE EN VERBEELDING LATEN.

HEIMWEE

De voorstelling sluit ook haarfijn aan bij het verhaal dat de kijkers onder de QR-code op de helm vinden. “Pastoor Jan Pacquay ijverde voor de terugkeer van de inwoners van Heusden-Zolder die in 1916 waren opgeroepen, wat hem ook gelukt is. Met negen waren ze van Heusden-Zolder die door de Duitsers werden opgevorderd om in een Duits kamp te gaan werken. Ongetwijfeld moeten die mannen - terwijl ze tegen hun zin in het Duitse kamp stonden te zwoegen - met heimwee hebben teruggedacht aan het vertrouwde straatbeeld in hun dorp. De kijker kan zich afvragen uit welke dromen ze kracht hebben geput om de moed niet op te geven.” Rasa Zukauskaite denkt in haar ontwerp ook aan de soldaten van de bezetter. “Welke gedachten moeten er door de hoofden onder de Duitse helmen zijn gegaan?”

“Dit ontwerp bedenken was voor mij een unieke uitdaging, die ik met beide handen heb gegrepen”, besluit Rasa Zukauskaite. “De vraag was door de gemeente gesteld aan de kunstacademie, die ze naar mij heeft doorgespeeld. In de academie zit ik nu in mijn vierde jaar tekenen en schilderen.”

Het stratenplan van Heusden-Zolder met daarop vage figuren.

HOESELT

CAMOUFLAGE DANKZIJ MEIDOORNTAKKEN

De Hoeseltse Stahlhelm heeft een camouflage uitzicht gekregen dankzij de typische meidoorntakken die kunstenaar Petrus Vanlessen er aan toegevoegd heeft.

"Naast de doornen die in alle hevigheid en strijd ongetwijfeld hun waarde zouden hebben bewezen, staan de aanwezige frisse groene blaadjes symbool voor de hoop en heropleving na deze onuitwisbare Groote Oorlog," meent de ontwerper en uitvoerder.

"Ik heb met een spuitpistool gewerkt, een techniek die ik van mijn vader Guido heb geleerd", zegt Petrus niet weinig fier. "Ik heb eerst goed nagedacht over een link met Hoeselt en ben bij onze bijnaam 'De Doornkappers' gebleven. Deze duidt op de Hoeseltse vindingrijkheid. Onze voorouders vonden een werktuig uit, een soort zeis, een lange beitel met hamer, om doorntakken van op afstand te kappen zonder zich te kwetsen".

Groenen blaadjes en doornen.

'PIKKENHAAG'

Vroeger waren onze inwoners gespecialiseerd in het weghakken van één van de meest typerende haagsoorten die in deze regio bloeien: de meidoorn. Een dichte haag die in de oorlogstijd, door haar dichtheid, maar ook door haar erg scherpe punten en doornen de Hoeselaren van meer onheil had kunnen besparen. In het heetst van de strijd zouden immers heel veel vijandige soldaten liever een omweg gemaakt hebben dan zich door zulke 'pikkenhaag' te moeten murwen."

> DE FRISSE GROENE BLAADJES STAAN SYMBOOL VOOR DE HOOP EN HEROPLEVING NA DE OORLOG.

"Ik heb er voor geopteerd om alles uit te voeren in een alternatieve schildertechniek, waarbij je, over de helm heen, de doorntakken met jonge en volgroeide blaadjes ziet lopen. Ik heb in het schilderwerk extra diepgang trachten te suggereren door aandacht te hebben voor de 3D-uitwerking ervan. Het enige verschil met de echte takken is dat degene die op de helm afgebeeld zijn, geen doornen hebben waaraan iemand zich echt kan prikken."

EEN KLEURRIJKE MEXICAANSE HELM

Kunstenares Inky Petrlic heeft de Houthalense Stahlhelm een bijzonder aparte invulling bezorgd. "Ik heb een verwijzing gemaakt naar het Mexicaanse 'Dias de los muertos', de herdenkingsdag van de doden, die ik passend vond als link naar de vele oorlogsslachtoffers."

Houthalenaar Louis Maesen, die sneuvelde, is dan weer de centrale figuur.

"Om mij in te leven ben ik zijn familie gaan interviewen en heb ik ook de archieven geraadpleegd van deze krijgsgevangene. Boven op de helm staat het gezicht van Louis, voor de helft gebaseerd op een foto die we van hem hebben, terwijl we de andere helft hebben uitgebeeld als doodskop. Daarmee willen we een verwijzing maken naar de gruwelen die de oorlog overal heeft teweeg gebracht. Gezinnen zijn uit mekaar gereten, mensen zijn vermoord en toch herinneren we hen, diep in ons hart, als de mooie mensen die zij allemaal waren. Op die manier hebben we ons Louis willen herinneren."

> MET DE DOODSKOP WILLEN WE EEN VERWIJZING MAKEN NAAR DE GRUWELEN DIE DE OORLOG OVERAL HEEFT TEWEEG GEBRACHT.

KERKHOF

"We hebben de helm ook opgevuld met bloemen. Aan één kant de klaprozen, de poppy's en aan de andere zijde de margrieten. Daarnaast hebben we nog verschillende verwijzingen gemaakt naar de graven van de oorlogsslachtoffers op ons kerkhof, bijvoorbeeld door de logo's die daar op de grafzerken staan, ook op de helm aan te brengen, net als de initialen van de soldaat 'LM', in dit geval. Toch hebben we er vanuit Houthalen-Helchteren ook een boodschap van hoop willen in verwerken. Dat hebben we gedaan door het kleurrijke Mexicaanse lijnenspel en grote vormen op te vullen met kleinere, hevige tekeningen, waarvoor we de uitvoering samen met de Academie Meylandt hebben besproken. Zij geven de sfeer weer die heerst tijdens de Mexicaanse herdenkingsdag van de doden."

Het gezicht van een oorlogsslachtoffer, een doodskop, vleugels, bloemen en een boodschap van hoop.

KINROOI

DE GRENSDRAAD IS DOORBROKEN

Grensoverschrijdend fietsen en wandelen. Hoe vlot gebeurt het vandaag en hoe anders was dat honderd jaar geleden...

Grensgemeente Kinrooi werd in de Eerste Wereldoorlog hermetisch afgesloten met een brede elektrische draadversperring. Een hoogspanning van 2.000 volt moest tussen 1916 en 1918 de Belgen - en andere vluchtelingen - beletten om het neutrale Nederland te bereiken. Wie de 'Dodendraad' wilde passeren, liep groot gevaar. Door de opstelling van de draad, werden veel families van elkaar gescheiden. Die constante dreiging door de elektrische draad is ook in Kinrooi het hoofdthema van het kunstwerk op de Stahlhelm. Het object kreeg een complete metamorfose in de handen van lokaal talent Christiaan Vrinssen. "Christiaan woont in Molenbeersel en is graffitikunstenaar. Hij heeft dit deel van de geschiedenis heel mooi tot uiting gebracht. We vinden het fijn dat we voor dit project een relatief jonge vorm van kunst in contrast hebben kunnen brengen met een oud thema als oorlog", legt Hubert Van Eygen van de gemeente Kinrooi uit.

Een interpretatie van de elektrische draad.

> "WE WILDEN DE HUIDIGE GRENSOVERSCHRIJDENDE SAMENWERKING TOT UITING BRENGEN IN DIT KUNSTWERK.

DOORKNIPPEN

Christiaan maakte een ontwerp met zijn eigen interpretatie van de elektrische draad. "Het is een sober en eenvoudig kunstwerk geworden en dat vinden we erg geslaagd. Bovenaan zie je de zonsondergang, onderaan de draadversperring van prikkeldraad en houten palen," beschrijft Hubert. "De grensafsluiting is op enkele plaatsen doorgeknipt. Geen enkele Duitse soldaat zal de uitwisseling tussen België en Nederland nog tegenhouden. Net als nu. "Vandaag werken we heel veel samen met onze buurgemeenten in Nederland, voor projecten als Grenspark Kempen-Broek, de grensplassen, Agropolis. Die grensoverschrijdende samenwerking wilden we ook tot uiting brengen in dit kunstwerk."

DE ENIGE HELM MET EEN STRIK ER OMHEEN

Een werkgroep met de Heemkundige Kring, verenigingen Atelier op Zolder en Tekenschool 't Vlierhof bedachten samen met UiT in Kortessem de 'Kortessemse helm'. "De enige met een kleurrijke strik errond", denkt Mieke Muermans, diensthoofd 'UiT in Kortessem'.

"We zijn er echt bijzonder tevreden over, zeker omdat zowel jong als oud hebben meegewerkt aan onze helm, die echt van alle inwoners is."

UHLANEN

"We vertellen het sombere verhaal van de Groote Oorlog in Kortessem met als opvallend accent de tram die beschoten werd door de Uhlanen te paard en die een prominente plek op de helm krijgt. Het hele verhaal is daarnaast nog voluit te lezen via de QR-code die op de helm staat afgebeeld. Op de voorkant van de helm zijn de kleuren bewust donker gehouden om te duiden op de duistere, donkere periode van de oorlog. Monique Bammens en Jean Pierre Derwael tekenden de contouren van de strik en de creatie van de tram en de Uhlanen."

> WE ZIJN ER ECHT BIJZONDER TEVREDEN OVER, ZEKER OMDAT ZOWEL JONG ALS OUD HEBBEN MEEGEWERKT AAN ONZE HELM, DIE ECHT VAN ALLE INWONERS IS.

"Het oorlogsverhaal komt ten einde in een kleurrijke strik. Die strik staat voor vrede en hoop, een kleurrijk feest, waarbij de regenboogkleuren zijn gebruikt als contrast tegen de donkere periode. Telkens drie leerlingen van het vierde leerjaar van de KLOK-school, de Trootrakkers en de Vlierbloem hebben samen met drie leerlingen van MPI de Dageraad de strik helpen inkleuren. De kleuren die gekozen zijn, staan ook symbool voor elke deelgemeente van Kortessem. Het vijfde en zesde leerjaar van de school de Trootrakkers hebben gewerkt rond de oorlog 1914-1918 en mochten elk een gedicht schrijven. Daarvan zijn er twee uitgekozen die door de leerlingen zelf op de helm geschreven zijn. De creatie van Kortessem is dan ook gedragen door zowel jongeren als volwassenen, scholen en verenigingen."

Donkere kleuren, een kleurrijke strik en gedichten.

LANAKEN

TEN PROOI AAN HET VUUR

In Lanaken konden de inwoners vanop de eerste rij meemaken hoe het plaatselijke kunstwerk op de helm vorm kreeg. Kunstenaar Alejandro Chavez-Saenz werkte gewoon op straat, vlakbij het gemeentehuis.

De Stahlhelm van Lanaken haalde op een aparte manier de media, dankzij een erg onverwachte en noodlottige gebeurtenis. Een auto had een abrupte ontmoeting met het twee ton zware object. Gelukkig viel de schade aan de helm mee en kon de kunstenaar zijn werk gewoon verderzetten. In zijn ontwerp combineert Alejandro Chavez-Saenz lokale elementen met een universeel kader. Bovenaan in de helm symboliseren bloemen het leven dat verrijst uit de dood. Frontaal op de helm is een kinderfiguur te zien, als symbool voor de onschuld. Hiermee wil de kunstenaar verwijzen naar de vrede. Op de achterzijde bracht hij een beeltenis aan van de vredesduif en twee andere dieren: een paard en een hond, de lastdieren die dagelijks gebruikt werden in de vroege twintigste eeuw. De dieren trekken aan de draad die doet denken aan de elektrische grensversperring die de Duitsers optrokken tussen België en Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog. Net als andere grensgemeenten, werd ook Lanaken afgescheiden van de buren.

Bloemen, een baby, een vredesduif en twee lastdieren.

> BOVENAAN IN DE HELM SYMBOLISEREN BLOEMEN HET LEVEN DAT VERRIJST UIT DE DOOD.

STRAATBEELD

In het ontwerp zijn ook schimmen te zien van bekende gebouwen die 100 jaar geleden het straatbeeld bepaalden. In de achtergrond verwijst een warme gloed naar de brand van 4 oktober 1914. Duitse soldaten staken toen een deel van het Lanakense centrum in brand. Vooral de huizen aan de Koning Albertlaan vielen ten prooi aan het vuur.

Alejandro woont in Lanaken en werkt als revalidatietherapeut. Die job combineert hij met zijn schilder- en tekenwerk. De kunstenaar immigreerde vanuit Peru naar ons land om cultuurwetenschappen te studeren aan de Universiteit Maastricht. Hij vond hier de liefde en woont nu met zijn vrouw in de grensgemeente.

LEOPOLDSBURG

EXPERIMENTEN MET CHLOORGAS

Ontwapenend gastvrij, de slogan van Leopoldsburg, kreeg een eigen plekje op de Stahlhelm in beton. Joske Vranken verwerkte typische straatbeelden uit de stad in haar ontwerp.

Deze 'koninklijke' gemeente werd vernoemd naar Leopold I, de eerste koning van België. De geschiedenis hier is onlosmakelijk verbonden met het Belgische leger, Leopoldsburg is intussen de grootste garnizoenstad van het land. Tijdens WOI gebruikten de Duitsers het militaire domein als oefenkamp. Een opmerkelijk stukje geschiedenis speelde zich hier af: in Leopoldsburg werden de eerste proefnemingen gedaan met een nieuw oorlogswapen. Duitse soldaten experimenteerden met het giftige chloorgas, dat ze daarna zouden gebruiken aan het front. Het begin van een nieuw soort oorlog.

PRENTKAARTEN

"Dat staat centraal in mijn ontwerp, die experimenten met gas waarmee de Duitsers bezig waren", legt kunstenares Joske Vranken uit. Zij gebruikte de kleuren gifgroen, bruin en zwart om aan de bovenkant van de helm deze experimenten symbolisch te verwerken. "Rondom heb ik een collage aangebracht met een soort gescheurde briefkaarten, waarop foto's staan van herkenbare plaatsen en gebouwen uit Leopoldsburg. Voor de kaarten heb ik de zeefdruktechniek gebruikt. Een polyesterlaag beschermt de helm tegen de weersinvloeden." Joske vond het een hele uitdaging om zo'n groot object aan te pakken. "Maar ik had meteen een ontwerp in mijn hoofd. Ik was op dat moment al bezig met een project rond oude prenten en foto's. Voor deze helm heb ik daarop verdergeborduurd. Ik besloot nieuwe beelden te maken op bekende plekken in Leopoldsburg, zodat ze ook herkenbaar zijn voor jonge mensen. Ik wilde het persoonlijk maken en zelf kiezen hoe ze op de foto zouden staan." Het borstbeeld van Leopold I, het station, het tankje ervoor, de leeuw: je herkent ze vlot. "Ik heb de foto's zelf gemaakt, bewerkt en er zeefdrukken van gemaakt. Ik ben 40 jaar lerares plastische opvoeding geweest en werkte toen al veel met zeefdruk."

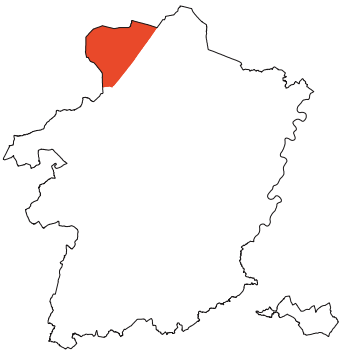
> IK MAAKTE NIEUWE BEELDEN OP BEKENDE PLEKKEN ZODAT ZE OOK HERKENBAAR ZIJN VOOR JONGE MENSEN.

Symbolische kleuren en gescheurde briefkaarten in een zeefdruktechniek.

LOMMEL

MOZAÏEK VAN KRUISEN EN MINIATUURWERKJES

Het veelkleurige kunstwerk van Lommel kent vele kunstenaars. Iedere passant kon hier zijn eigen werkje toevoegen. Mensen aan het denken zetten over oorlog was hier het plan.

Niet voor niets stond de betonnen helm tijdens zijn verblijf in Lommel opgesteld aan de Duitse militaire begraafplaats. Deze plek trekt elk jaar tienduizenden bezoekers. Het is ook het grootste Duitse soldatenkerkhof buiten Duitsland. “Op de begraafplaats liggen meer dan 38.000 Duitse soldaten uit de Tweede Wereldoorlog begraven. Minder bekend is dat er een apart gedeelte is voor slachtoffers uit de Eerste Wereldoorlog, dat ongeveer 170 graven omvat”, legt Bram Bernaerdts van de stad Lommel uit. Burgemeester Peter Vanvelthoven en de schepenen van Lommel waren de eersten om hun creatieve bijdrage te leveren aan het kunstwerk. Daarna was het de beurt aan de inwoners en andere geïnteresseerden, die een persoonlijk miniatuurwerkje of een persoonlijk verhaal konden achterlaten. “We hebben ervoor gekozen de betonnen helm hier te plaatsen, zodat bezoekers aan het kerkhof ook een bijdrage konden leveren. Verder waren er veel wandelaars en fietsers die zijn gestopt. Iedereen kon zelf een kruisje op de helm plaatsen, of iets van eigen keuze, dat mocht heel persoonlijk zijn. Met de kruisjes wilden we verwijzen naar de kruisen op de begraafplaats zelf. Het bood een duidelijke link naar oorlog en de gevolgen ervan.” Kunstenares Anneke Kubben werkte de betonnen helm tenslotte verder af.

> “MET DE KRUISJES WILLEN WE VERWIJZEN NAAR DE KRUISEN OP DE MILITAIRE BEGRAAFPLAATS.

VREDESBOODSCHAP

Na het vertrek van de helm, bleef in Lommel nog een eigen kunstproject achter. “We hebben een tweede werk voorzien, dat achter de helm werd opgesteld. Het bestaat uit flessen met vredesboodschappen in. Ze staan opgesteld in een silhouet dat de stad Lommel uitbeeldt.” Ook is er een grafisch element rond een foto van een Duits gezin, dat symbool staat voor de verscheurdheid die eigen is aan een oorlog.

Een helm vol kruisjes.

OORLOGSGEWELD EN HEROPSTANDING

De brand van Lummen in 1914 is door vijf kunstenaars van kunstkring Lumina op de helm weergegeven als symbool van de verschrikking van WOI. Bovenop staat echter de Duizendjarige Eik als teken van onverzettelijkheid van Lummen.

Op 18 augustus 1914 - de Duitsers waren België nog maar net binnengevallen - werd Lummen getroffen door een geweldige brand. Aanleiding zou een schietpartij geweest zijn op een groep Duitse verkenners. “De gevolgen voor de gemeente en de inwoners zijn moeilijk te overschatten”, zegt cultuurbeleidscoördinator Petra Bellens. “De gebeurtenis bij het begin van WOI drukte meteen een stempel op Lummen en zou de gemeente nog vele jaren, ook na de oorlog, blijven tekenen. Bij de ravage werden maar liefst 63 huizen volledig in as gelegd. De vernielingen waren zo groot dat nu op het Gemeenteplein van Lummen nog maar een huis uit die periode is overgebleven. Mensen zochten massaal hun toevlucht in de richting van de kastelen de Burg, Loye en Het Hamel. Ook de omgeving van Lummen-centrum viel ten prooi aan de verwoestingen van de bezetter. Huizen en winningen werden in brand gestoken.”

> “DE DUIZENDJARIGE EIK STAAT SYMBOOL VOOR DE ONVERZETTELIJKHEID VAN LUMMEN.

HEROPLEVING

Niet getroffen door de verwoesting van WOI is de Duizendjarige Eik. Petra Bellens: ”De Duizendjarige Eik staat symbool voor de onverzettelijkheid van onze gemeente. Hoewel vele huizen en boerderijen met de grond gelijk werden gemaakt, kende Lummen na de oorlog een heropleving tot de bloeiende gemeente die het nu is.”

Voor de weergave op de helm van dat oorlogsgeweld én de wederopstanding gesymboliseerd door de Duizendjarige Eik hebben vijf kunstenaars van kunstkring Lumina de handen in elkaar geslagen. Petra Bellens: “Marie-Thérèse Kerkhofs heeft de huisjes in klei geboetseerd en ze op de helm gekleefd. Wim Hemerijckx, Huguette Willems en Mimi D’Haemer namen het beschilderen van de helm met acrylverf voor hun rekening. De combinatie van geel en rood staat voor de vlammen van de brand en het blauw met donkere tinten voor de rook. Ivo Henkens heeft de Duizendjarige Eik uitgebeeld in glas.”

Brandende huizen en de Duizendjarige Eik.

MAASEIK

VLAGJES MET PRIKKELDRAAD

In Maaseik werkten veel kleine handjes mee aan een creatief concept voor de betonnen Stahlhelm. "We wilden zoveel mogelijk jonge mensen betrekken, juist omdat het gaat om een herdenkingsproject", zegt Miranda Hermans van de stad Maaseik.

De Stedelijke Academie voor Kunsten kwam met een leuk voorstel. Enerzijds stelden zij voor de helm te ontwerpen en te beschilderen, maar ze wilden ook een didactische bundel samenstellen voor de zesdeklassers van de basisscholen. "Elke Maaseikse school stapte mee in het project. Ruim 250 kinderen hebben op die manier meegeholpen om het thema van de Dodendraad vorm te geven. Ze kregen allemaal een vlagje om zelf creatief aan de slag te gaan. Op ieder vlagje staat een prikkeldraad, een motief dat op de helm terugkomt. Nu de helm Maaseik verlaten heeft, willen we zeker nog iets doen met de werkjes van de kinderen. Alle vlagjes zijn gedigitaliseerd en we hebben ze op spandoekvinyl gedrukt. Achteraf kunnen we de tekeningen weer op een andere manier verwerken."

Dodendraad en vlagjes.

STADSGEZICHTEN

De leerlingen beeldende kunst van Chris Vosters en Eveline Braeckman kregen de taak met verf en kwast het oppervlak van de betonnen helm te transformeren. Zij vonden het verhaal van Drika Vandebroek uit Neeroeteren zeer inspirerend.

> "WE WILDEN ZOVEEL MOGELIJK JONGE MENSEN BETREKKEN, OMDAT HET GAAT OM EEN HERDENKINGSPROJECT.

"Drika wilde haar man bezoeken in het neutrale Nederland en moest daarvoor de Dodendraad passeren. Dat lukte de eerste keer. Bij haar tweede passage raakte ze geëlektrocuteerd."
Op de helm werd de Dodendraad uitgebeeld met paaltjes en echte prikkeldraad. Op de helm herken je verder iconische stadsgezichten van Maaseik. "Je ziet het perron, de spits van de kerktoren en het standbeeld van de gebroeders Van Eyck." De leerlingen kozen voor groentinten, wat doet denken aan het landschap van de Maasstreek. "In onze stad hebben we de helm opgesteld aan het Vredespoortje, een belangrijke herdenkingsplaats van de oorlogen. Daar vinden ook de 11 novembervieringen plaats."

TEGEN OORLOG EN ONDERDRUKKING

De kunstenaars die de Stahlhelm van Maasmechelen beschilderden, keken over de grenzen heen. Zij voelden zich sterk aangesproken door de Spanjaard Picasso, die met zijn muurschildering Guernica de chaos van de oorlog toonde.

"Door de herdenking van de Eerste Wereldoorlog ligt die weer vers in het geheugen, ook bij de jongere generatie. Wij wilden zoveel mogelijk jongeren betrekken bij de uitvoering van ons kunstproject", duidt Jos Hermans, cultureel erfgoedambtenaar van Maasmechelen. "Het leek ons belangrijk het universele thema 'oorlog' aan te snijden en daarrond deze generatie te sensibiliseren."
Picasso maakte Guernica in 1937, geschokt door de wreedheid van het plotselinge bombardement van de stad door het Duitse leger. De Baskische stad Guernica was volledig vernield en er vielen 1.600 doden en gewonden. De schilder verwerkte ook algemene thema's in zijn schilderij, zoals dood, oorlog, angst en lijden.

> WE VONDEN HET BELANGRIJK HET UNIVERSELE THEMA 'OORLOG' AAN TE SNIJDEN EN DAARROND DE JONGERE GENERATIE TE SENSIBILISEREN.

UNIVERSEEL

"Guernica is universeel als aanklacht tegen oorlog en onderdrukking", licht Jos Hermans toe. De leerlingen van de Maasmechelse kunstacademie maakten een eigen interpretatie van het wereldberoemde kunstwerk, onder de deskundige leiding van leerkracht Ief Peeters. "Voor velen van hen was het de eerste keer dat ze hoorden van de Guernica en wat het kunstwerk betekent." De laatstejaarsleerlingen van de academie werkten samen aan de schildering. In hun kleurenkeuze merk je al een verwijzing naar de Guernica: enkel grijs, zwart, wit en wat groen zijn gebruikt. Ingetogen kleuren, net als Picasso.

Dan is er nog een andere link met Spanje in Maasmechelen. "Tijdens Wereldoorlog I maakte de Spaanse griep meer slachtoffers dan de oorlog zelf", zegt Jos. "In Maasmechelen stierven twee kameraden enkele uren na elkaar aan de ziekte."

Ingetogen kleuren, net zoals in de Guernica van Picasso.

MEEUWEN-GRUITRODE

EEN HELM MET EEN CITROENGEURTJE

De betonnen helm van Meeuwen-Gruitrode heeft behalve een visueel ontwerp ook een geurcomponent. Kunstenares Natalie Leenders voorzag in haar ontwerp ook een luchtje.

“Ik koos voor een citroengeur. Citroen wordt vaak gebruikt voor reinigen en ontgeuren”, geeft ze mee. “Symbolisch reinigt de citroengeur de geur van gas en de herinneringen die eraan verbonden zijn. In ons ontwerp verwerken we namelijk het uiteinde van een gasmasker en andere verwijzingen naar gifgas. Achter het masker hebben we de geurcomponent verwerkt.” Natalie werkte voor de praktische kant van het kunstwerk samen met beeldhouwer Leon Leekens. “Het ontwerp is gebaseerd op verhalen van heemkring De Reengenoten en op informatie die zij hebben gevonden over de Eerste Wereldoorlog in de gemeente. Op de helm herken je plaatjes met de namen van de gesneuvelden, datum en plaats waar ze zijn omgekomen. Het zijn ronde identificatieplaatjes zoals sommige soldaten vroeger bij zich droegen.” Leon graveerde een tekst in de helm, het tweetal koos voor de laatste woorden van Meeuwenaar Hendrik Verdonck. Hij werd door de Duitsers opgepakt op verdenking van spionage en terechtgesteld in 1916. Hendriks laatste woorden: “Leve België!”.

> DE 150 LICHTJES STAAN SYMBOOL VOOR DE DUISTERNIS VAN VROEGER EN NU.

LICHTGEVEND

“Ik heb alleen met metaalkleuren gewerkt en de helm op zich is in betonkleur gebleven. De enige andere kleur is gifgeel, voor het symbool van het chloorgas waarmee ze experimenteerden. Rond de helm is prikkeldraad aangebracht, waarbij de scherpe punten kleine lichtjes zijn geworden. Ik heb ze met lichtgevende verf beschilderd, zodat ze gloeien in het donker. Het zijn er 150, evenveel als het aantal inwoners van Meeuwen-Gruitrode dat nauw betrokken was bij de oorlog, als soldaat of als gevangene.” Zij gloeien ‘s avonds op als sterren in de nacht. “Deze lichtjes staan symbool voor de duisternis van vroeger en nu.”

Chloorgas, namen van oudstrijders en lichtgevende verf.

SOBER ONTWERP MET VEEL SYMBOLIEK

De Neerpeltenaren wilden van hun Stahlhelm een sober kunstwerk maken, met veel symbolische waarde. “We hebben er vier verhalen uit onze eigen gemeente in verwerkt”, horen we van Eliane Van Baelen.

Zij werkte samen met de Heemkundige Kring van Sint-Huibrechts-Lille, Stijn Lauwers, Dré Hermans en Leon Snoeks aan het ontwerp. “Na een oproep aan de inwoners van Neerpelt, kregen we veel ideeën binnen. Dat was een heel fijne verrassing. Vervolgens zijn we erin geslaagd alles te bundelen tot één ontwerp.” De bedoeling was een niet te overdadig werk te maken. “We wilden liever sober blijven, maar wel veel uitdrukken. De ideeën die de mensen instuurden, gaven blijk van veel samenhorigheid en dat wilden we zeker in het ontwerp laten terugkomen. We hebben ze gecombineerd tot één groot concept.”

ELEKTRISCHE DRAAD

Verschillende inwoners verwezen naar concrete gebeurtenissen uit de Eerste Wereldoorlog, zoals de rol van verzetsheld Jaak Tasset. “Zijn verhaal kan je terugvinden op de helm, waarin we een klein kogelgat hebben aangebracht. Twee isolatoren en prikkeldraad verwijzen dan weer naar de elektrische draad op de grens.”

> “WE WILDEN SOBER BLIJVEN, MAAR WEL VEEL UITDRUKKEN.

De Belgische en de Nederlandse vlag kregen een opvallende plek op de helm. Ook de woorden ‘hoogspanning’ en ‘Achtung’ zijn een referentie naar de ‘Dodendraad’, de grensbewaking en het smokkelverkeer. “Dan is er nog het verhaal van de notenbomen. De smid Bertho had zijn zoon verloren in de oorlog. Hij wreekte zich op de Duitsers door kepernagels in het opgeëiste notenhout te slaan, zodat de Duitsers het hout niet meer konden gebruiken om geweerkolven mee te maken. Dat hebben we onderaan op de helm laten zien in een band met boomschors en kepernagels. Daarvoor hebben we een bepaalde druktechniek gebruikt. We hebben heel wat geëxperimenteerd met verschillende technieken om te komen tot een mooi, sprekend geheel.”

Verzetsheld Jaak Tasset en notenhout.

KRUISBESTUIVING

Drie kunstenaars geven in de helm van Nieuwerkerken een krachtig signaal van vrede om het nooit meer te laten komen tot een oorlog met al zijn ellende, vernielingen en ontberingen.

De gemeente Nieuwerkerken stelde het project voor de betonnen helm voor een hele brede groep open. “Alle kunstenaars van Nieuwerkerken en kunstenaars die we van vorige tentoonstellingen kenden, ontvingen een uitnodiging om eraan deel te nemen”, legt cultuurbeleidscoördinator Linda Vanmarsenille van de gemeente Nieuwerkerken uit. “Ria Ballet, Carina Missotten en Medardo Maseroli reageerden meteen heel enthousiast.”
Het gemeentebestuur en de drie kunstenaars vonden het een goed idee om samen een concept voor de helm uit te werken. De samenwerking van de kunstenaars met elk hun eigen achtergrond leverde een mooie artistieke kruisbestuiving op tussen de drie.

De twee opvallende duiven staan er als teken van vrede.

Bomgaten, vredesduiven, margrieten en voedselbonnen.

VERZOENING

Dat het om personen met een zeer verscheiden achtergrond gaat was in het licht van het thema van dit project - verzoening over alle volkeren heen - mooi meegenomen. Medardo Maseroli is afkomstig van Italië. Als 16-jarige hield hij in 1963 zijn eerste tentoonstelling in Scandiano in Reggio Emilia. In 1965 verhuisde hij met zijn familie naar ons land. Spoedig kwam hij in contact met artistieke kringen in Brussel. Hij was toen actief als schilder en raakte al thema’s aan als het geweld van de oorlog, de milieuverontreiniging en de verloedering van de maatschappij. In de jaren ’90 raakt hij in de ban van marmerbewerking, waarvoor hij trouwens in het befaamde kunstatelier Corsanini in Italië in de leer gaat. Hij woont in Heusden-Zolder, maar met een bedrijf in natuursteen in Nieuwerkerken koestert hij een stevige band met de gemeente.

> “DE MARGRIETEN STAAN VOOR DE HERDENKING VAN DE OORLOGSSLACHTOFFERS.

Carina Missotten is afkomstig van Wellen, maar ze woont sinds 1984

VAN DRIE KUNSTENAARS

in Nieuwerkerken, met name in Kozen. Zij volgde diverse artistieke opleidingen, eerst film en fotografie aan de MAD-Faculty in Genk en daarna schilderkunst en vrije grafiek aan de Haspengouwse Academie voor Beeldende Kunsten. Ria Ballet uit de deelgemeente Binderveld volgde lessen bij de Hagelandse aquarelvereniging en ook een workshop in Italië. De Eerste Wereldoorlog vormde eerder al een thema in haar werk.

VERSCHILLENDE TAFERELEN

In een duidelijke taakverdeling hebben de drie kunstenaars de helm artistiek vormgegeven. Linda Vanmarsenille: “Medardo heeft op het bovenste gedeelte vier taferelen in het beton uitgeslepen. In voorstelling 1 zie je bomgaten en kruisen als symbool voor vernieling en dood. Deel 2 stelt traliewerk van een gevangenis voor met het zicht op een onbereikbaar landschap. In tafereel 3 heeft Medardo pluimen uitgeslepen als eerbetoon aan de oorlogsslachtoffers en -strijders en deel 4 wordt gevormd door twee opvallende duiven als teken van vrede.”

> HET GAAT OM DRIE KUNSTENAARS MET EEN ZEER VERSCHEIDEN ACHTERGROND. DAT IS IN HET LICHT VAN HET THEMA VAN DIT PROJECT - VERZOENING OVER ALLE VOLKEREN HEEN - MOOI MEEGENOMEN

“Om de uitgeslepen delen visueel te accentueren zijn die met verdunde spuitverf beschilderd. Die techniek heeft Ria Ballet ook toegepast om margrieten aan te brengen die staan voor de herdenking van de oorlogsslachtoffers. Carina Missotten van haar kant heeft op de helm voedselbonnen en aardappelen geschilderd. Zij liet zich daarvoor inspireren door het verhaal achter de QR-code op onze helm. Daarin wordt verteld over de rantsoenering van aardappelen in Kozen.”

OPGLABBEEK

EEN SCHILD VAN EEN SCHILDPAD

De idee voor de invulling van de Opglabbeekse helm is, zoals zoveel goede ingevingen, geboren aan de toog van jeugdhuis Sumo. Daar hebben Koen Awouters en Stef Paredis de eerste stapjes gezet naar het omtoveren van de kille betonnen helm in een schild van een schildpad.

Het is een 'turtle', net zoals in de computerspelletjes van 'Mario'. Een schildpad als vijand die een gezicht moet geven aan de vijand van toen, het Duitse leger.

"We zijn bijzonder blij met dit jong en fris idee", zeggen Veronique Bruninckx en Yves Janssen die het project binnen de gemeente geleid hebben. "Het is tof dat we op deze manier een compleet andere kijk gekregen hebben over hoe jongeren over deze toch wel zwarte periode in onze geschiedenis denken. Het gemeentebestuur was meteen en helemaal gewonnen voor de uitvoering ervan. Bovendien is de 'Mario turtle' ook herkenbaar voor heel wat oudere generaties, want velen onder hen zullen ooit wel geprobeerd hebben om met Mario de turtles te overwinnen."

CAMOUFLAGE

"Onze Stahlhelm is, in plaats van met graffitispuitbussen te werken zoals gepland stond, helemaal met verf bewerkt, om zo tot het gecamoufleerde uiterlijk te komen, die dan de schildpaddenschelp moet vormen. Die camouflageschelp geeft tegelijk ook aan dat ze dient ter verdediging en bescherming, exact zoals in de oorlogsperiode ook schilden opgetrokken werden door de verschillende legers om belangrijke punten te beveiligen. Al is hier, in tegenstelling tot het Duitse leger toen, de 'Mario turtle' de grootste vijand. Het doel is dat onze helm niet opvalt door zijn camouflagekleuren en tegelijk opvalt omdat hij de oorlog, één van de meest vreselijke gebeurtenissen in onze geschiedenis, herleidt tot een spelletje, wat wel zeer confronterend werkt en de mensen aanzet tot nadenken."

> ONZE HELM VALT OP OMDAT HIJ DE OORLOG, ÉÉN VAN DE MEEST VRESELIJKE GEBEURTENISSEN IN ONZE GESCHIEDENIS, HERLEIDT TOT EEN SPELLETJE, WAT ZEER CONFRONTEREND WERKT EN DE MENSEN AANZET TOT NADENKEN.

Een basis van verf, om tot een gecamoufleerd uiterlijk te komen.

DE MENSELIJKE KANT VAN DE OORLOG

In Overpelt kreeg een jonge kunstenares uit de gemeente de verantwoordelijkheid over het decoratieproject. De 25-jarige Audry Schouten werkt veel met graffiti- en tatoeagekunst. Dat is te merken in haar opmerkelijke design.

"Ik werk geregeld als vrijwilliger voor de jeugddienst en geef workshops rond graffiti. Zo kende de gemeente mijn stijl dus. Ik ben altijd al geïnteresseerd geweest in beide wereldoorlogen, dus ik heb meteen ja gezegd toen ze me vroegen voor dit project. Wat ik vooral boeiend vind, is hoe mensen elkaar helpen en steunen in oorlogstijd. Mij gaat het niet om de gruwel, wel over het overleven in een verwarrende en arme periode. We kozen dus voor een ontwerp waarbij ook enig positivisme te zien was, met de zachtere en menselijke kant van oorlog. Centraal staat het klooster van de zusters Ursulinen, dat later de school Mater Dei geworden is. Nu heet het intussen WICO Campus Mater Dei. De nonnen hielpen veel mensen en waren erg vrijgevig. Ze deelden 6 dagen op 7 soep uit aan honderden kinderen. Er is zelfs een anekdote over nonnen die varkentjes smokkelden onder hun rokken."

> "HET GAAT NIET OM DE GRUWEL, WEL OVER HET OVERLEVEN IN EEN VERWARRENDE EN ARME PERIODE.

KLOOSTER

Het klooster vormde haar inspiratie voor een vrij sec ontwerp. Tattoo artist Audry werkte met graffiti-stencils om sprekende beelden op de helm aan te brengen. Je ziet de silhouetten van het klooster, de zusters, de kinderen en… een varken. "Ik koos voor de kleuren zwart en rood, omdat die symbolisch zijn: zwart verwijst naar het gruwelijke van de oorlog, rood naar de warmte en vrijgevigheid van de nonnen. Ik heb bewust de achtergrond van beton onbewerkt gelaten, omdat ik vond dat het heel goed paste bij het thema. De ruwheid van oorlog wordt zo heel krachtig getoond."

Het klooster als inspiratie.

PEER

BIJNA 100 JAAR OOM HENRI

Nooit meer oorlog, altijd vrede. Tientallen boodschappen van hoop versieren de betonnen helm van de stad Peer. Bovenop de helm een verwijzing naar de voorganger van de Stahlhelm: de leren Pickelhaube, met een gespietste eikenhouten peer.

De bekende stalen helmen van de Duitsers kwamen pas in gebruik in de loop van 1916. Daarvoor droegen de 'Hunnen' nog hun vertrouwde pinhelmen, gemaakt van leer. "In ons kunstwerk hebben we daarnaar verwezen door de gespietste peer. Hij is gemaakt door de houtsnijders van Kunstgroep Perenbloesem, van een honderd jaar oude eik," licht Chris Linsen van de stad Peer toe.

De oorlog bezorgde de Perenaren - net als veel anderen - veel leed en pijn, maar verslagen waren ze niet. Dat wordt tot uiting gebracht door de kleine, jonge peer die als het ware ontspruit aan de grote. "Als teken van hoop groeit er al een nieuwe peer."

HOOP

Hoop op vrede, dicht bij huis en verder weg, dat verlangen zie je ook in de tientallen boodschappen rondom de helm. Ze zijn bevestigd aan een meterslange prikkeldraad.

> DE OORLOG BEZORGDE DE PERENAREN VEEL LEED EN PIJN, MAAR VERSLAGEN WAREN ZE NIET. DAT WORDT TOT UITING GEBRACHT DOOR DE KLEINE, JONGE PEER DIE ALS HET WARE ONTSPRUIT AAN DE GROTE.

Schoolkinderen hebben hun wensen voor vrede op briefjes mogen schrijven. Samen met de plaatselijke oudstrijders hebben ze die opgehangen aan een symbolische prikkeldraad. Ook kleurige vredesduiven van papier brengen woorden van hoop. Kunstenares Heidi Smeets schilderde onderaan de helm een mooie graskant met margrietjes. "De bloemen geven een groot contrast, ik wilde het geheel wat lieflijker maken. Het geeft een grote tegenstrijdigheid met de dreiging die de prikkeldraad inhoudt", legt Heidi uit.

Nooit meer oorlog, dat vindt de 89-jarige oorlogsinvalide Pieter Jaeken een mooie boodschap. "Ik heb drie kogels gekregen, mijn

Schoolkinderen en oudstrijders bevestigden vredesboodschappen aan een symbolische prikkeldraad.

LATER EERHERSTEL VOOR

Vredesboodschappen, prikkeldraad, gras met margrietjes en eikenhouten peren.

rechterlong is kapotgeschoten. Als je ooit oorlog hebt meegemaakt, wil je zoiets nooit meer. Daarom is het goed dat er zo'n herdenkingsproject als dit is." Ook vandaag nog schrikt de Perenaar op als hij geweerschoten hoort. "Nee, daar kan ik niet goed tegen. Maar ik ben blij dat ik dit nog mag meemaken. Ik vind het een heel mooi kunstwerk geworden. Deze verhalen mogen niet verloren gaan."

PASSEUR HENRI VANDERDONCK

De Eerste Wereldoorlog heeft een eeuw later nog impact op de Perenaren. Voor de familie van Eddy Verschueren is de herdenking een belangrijke gebeurtenis. Zijn oom Henri Vanderdonck stierf net na afloop van de oorlog. "Daardoor is hij nooit erkend als oorlogsslachtoffer en mijn moeder heeft dat altijd willen rechtzetten." Nu, bijna 100 jaar later, komt zijn verhaal weer in de aandacht. "Daar ben ik blij om, zo wordt hij in ere hersteld. Ik wilde alleen dat mijn moeder, zijn jongere zus, het nog had kunnen meemaken."

Henri was 14 bij het uitbreken van de oorlog, te jong voor het leger.

> ALS JE OOIT OORLOG HEBT MEEGEMAAKT, WIL JE ZOIETS NOOIT MEER.

"Toch wilde hij iets doen voor zijn land, hij voelde zich daartoe verplicht." Henri werd passeur, tot de Duitsers hem arresteerden en naar een gevangenkamp in Paderborn stuurden. "Er zijn veel brieven van hem bewaard gebleven en mijn moeder heeft zijn verhalen zo veel mogelijk genoteerd. Hij is na de oorlog nog naar Brussel getrokken om geneeskunde te studeren. Henri was heel intelligent, schreef heel mooi en was als tiener al een kunstenaar." Henri stierf in 1919. De jonge Perenaar zou zijn vader, net als Eddy een arts, nooit opvolgen.

RIEMST

DE WERELD OP ZIJN KOP

De helm omdraaien was de eerste optie voor de Riemster kunstenaar Jan Lankamp. Maar dat lukte niet omdat er verlichting onderaan de helm ingebouwd zit. Dus is Jan, na een flinke brainstorm met zijn maat-artiest Frans Carlier, op het idee gekomen om de wereld op zijn kop te zetten.

Noordpool onderaan en Zuidpool 'on top', om dan met uitgestoken armen de wereld weer hulp aan te bieden.

"Het was een intense brainstorm met heel veel ideetjes, zeker toen bleek dat we onze eerste optie, de helm zelf omdraaien, om technische reden moesten laten varen. Vanaf dan is de wereld op zijn kop zetten onze denkpiste geworden", vertelt Jan. "Tijdens de oorlog was de wereld immers één grote chaos en dat hebben we willen weergeven. Bovenop de helm hebben we een omgekeerde wereldbol geplaatst waar twee armen, die schijnbaar vanuit de hemel naar de aarde reiken, weer proberen om het evenwicht op onze aardkluit te herstellen."

VLINDERS

"De helm zelf hebben we dan in een vredesbad gedompeld. Vanuit de basisschool in Valmeer is juffrouw Anita Beusen met haar kinderen bijgesprongen om een vredeslandschap op de helm te schilderen. Met als belangrijkste item de vredesboom, waarvan de blaadjes allemaal duimafdrukjes van de kinderen zijn geworden. Het is een prachtig en ook uniek tijdsdocument voor deze groep. Verder hebben zij gezorgd voor vlinders, vogels en heel veel bloemen op de helmflanken. Margrieten, als Vlaams kenmerk en 'poppy's', de klaprozen als Britse aanvulling met als achtergrond de overgang van een heldere en zonnige hemel naar de dreigende en donkere lucht onder de wereldbol. Van vrede naar oorlog als het ware, heel kleurrijk en mooi. We zijn er alvast super tevreden over."

> "TIJDENS DE OORLOG WAS DE WERELD ÉÉN GROTE CHAOS EN DAT HEBBEN WE WILLEN WEERGEVEN.

Een omgedraaide wereld, met een vredesboom, duimafdrukken, bloemen, vlinders, enz.

ARRESTATIE VAN BURGERWACHT ALS INSPIRATIEBRON

Leerlingen van de Haspengouwse Academie voor Beeldende Kunsten hebben de helm van Sint-Truiden beschilderd op basis van het verhaal van de arrestatie van de burgerwacht van Sint-Truiden.

Het project is een samenwerking van de jeugddienst van Sint-Truiden met de Haspengouwse Academie voor Beeldende Kunsten. De vraag van de jeugddienst van de stad viel in goede aarde bij de academie. De leerkrachten Steven Vandervelpen en Eric Goossens raapten de handschoen op om de leerlingen van de academie voor het project warm te maken.

"We zijn meteen met de leerlingen van het vierde jaar middelbaar van de academie - Lisse Dupain, Chloë Mouchart, Romy Peeters en Emilia Wouters - rond de tafel gaan zitten om te brainstormen rond mogelijke ontwerpen," legt Steven Vandervelpen uit. "Als basis voor het ontwerp zijn we uitgegaan van de historische gebeurtenissen van de burgerwacht

> WE VERWIJZEN NAAR HET SPREEKWOORD 'ZIJN WOORD HOUDEN'. DAT HEBBEN DE DUITSERS NIET GEDAAN.

die hier in Sint-Truiden tijdens de Eerste Wereldoorlog actief was. De Duitse bezetters vroegen dat de leden van de burgerwacht hun wapens zouden inleveren, dan zouden die met rust worden gelaten. De leden van de burgerwacht waren bereid dat te doen, maar na het inleveren braken de Duitsers hun belofte. De burgerwachtleden werden toch gearresteerd."

LEERLINGEN

Samen met de leerkrachten kwamen de leerlingen overeen om de feiten van de burgerwacht met beelden en woorden op de helm weer te geven. Eric Goossens bracht een grondlaag op de helm aan, daarop hebben de leerlingen hun ontwerp geschilderd. Eric Goossens: "Aan een zijde van de helm is de tekst 'Een woord' geschilderd, op de andere zijde 'Ein Wort'. Dat is een verwijzing naar het spreekwoord 'zijn woord houden', wat zo veel betekent als zijn belofte nakomen. In dit geval hebben de Duitsers dat niet gedaan. Daarnaast zie je op de helm de handen van een persoon die zijn wapen afgeeft en de handen van een persoon die het wapen aanneemt. Het geheel is in acrylverf geschilderd."

Woorden en handen.

TESSENDERLO

LINK MET STANDBEELD OP DE MARKT

De helm van Tessenderlo draagt een beeld van Sint-Maarten, de patroonheilige van Tessenderlo, een miniatuurversie van het kunstwerk op de Markt. Beeld en helm zijn volledig in het goud beschilderd.

"Met een heel actieve kunstkring barst onze gemeente van creatief talent", legt Anke Souvereyns, deskundige lokaal cultuurbeleid van de gemeente, uit. "Na de oproep om de helm van onze gemeente op een eigen wijze aan te kleden, ontvingen we meteen enthousiaste reacties van gemotiveerde kunstenaars. Erna Peeters, Magda Huygens en Elly Bosmans, drie leden van de Kunstkring Tessenderlo, zagen de uitdaging om er creatief mee aan de slag te gaan meteen zitten.

Erna Peeters: "Het is een uitgelezen kans om bij deze uitzonderlijke herdenking de helm tot een uniek uithangbord van onze gemeente te transformeren. Voor ons als leden van de Kunstkring is het een bijzondere eer daaraan te kunnen meewerken." In de brainstormsessies over het project rijpte het idee om een link te leggen naar het standbeeld van Sint-Maarten op de Markt van Tessenderlo.

GOUD

Erna Peeters: "Sint-Maarten is de patroonheilige van Tessenderlo. Het gaat om een traditionele voorstelling van de heilige op zijn paard die zijn mantel in tweeën snijdt om een deel daarvan aan de amen te schenken.

> "EEN EERBETOON AAN DE GESNEUVELDEN VAN DE EERSTE WERELDOORLOG.

Het beeld is volledig in het goud gekleurd. Het vormt op zich al een eerbetoon aan de gesneuvelden van WOI. Op de sokkel vind je hun namen met daarbij de tekst 'Rust zacht gij die gevallen zijt voor land en volk voor eedlen strijd in 't schoonste van uw leven. Geen één van ons die ooit vergeet de daad die g'aen den 'Yzer' deedt.'

Op de helm is een miniatuurversie van het beeld van Sint-Maarten geplaatst. Net als het grote model schittert het schaalmodel van het goud. De helm op zich is ook geheel in het goud geschilderd, daarop is met aluminium letters helemaal rondom de helm de tekst op de sokkel van het oorspronkelijke beeld aangebracht."

Patroonheilige Sint-Maarten, in goud.

VEERKRACHT OVERWINT OORLOGSGEWELD

Een plexiplaat die een kanonsbal opvangt als symbool van de veerkracht van België tijdens WOI, dat is de creatie van de Maastrichtse kunstenaar Jan Bernard Vercauteren (79) bij de helm van Tongeren.

Na de afronding van zijn succesvolle carrière als architect geeft Jan Bernard Vercauteren nu volop voeding aan zijn passie voor beeldende kunst. Daarvoor volgt hij onder meer een opleiding aan de academie van Tongeren. Via die weg kreeg hij de vraag om met de helm aan de slag te gaan. Zijn creatie heeft hij 'Speelbal der Naties' gedoopt. Het is een vlag die heel wat ladingen dekt. Jan Bernard Vercauteren: "Mijn uitgangspunt was de rol van België tijdens de Eerste Wereldoorlog. Toen werd België onder de voet gelopen door Duitsland, dat de kleine buur louter gebruikte als doorgang naar Frankrijk. Uiteraard hebben die gebeurtenissen België en zijn inwoners getekend, maar de geschiedenis heeft ons geleerd

> DE SYMBOLIEK IS: BELGIË IS STERK GENOEG OM AAN HET GEWELD WEERSTAND TE BIEDEN.

dat het land over genoeg veerkracht beschikte om weerstand te bieden aan het oorlogsgeweld én om zichzelf te blijven én nadien succesvol weer op te staan."

TOEKOMST

"Die veerkracht wordt gesymboliseerd in een plastic plaat - met daarin een bal - bij de helm. De bal kun je op verschillende manieren interpreteren. Het is een jeu de boulesbal, die het kleine België symboliseert als speelbal der grote mogendheden. Tegelijk kun je er ook een kanonskogel in zien die staat voor het geweld en de verschrikking van de oorlog. De kogel deukt het oppervlak in, maar de plaat biedt stevig weerstand, zodat de kogel er niet doorheen gaat. Symboliek: België is sterk genoeg om aan het geweld weerstand te bieden. Dankzij die veerkracht slaagt het land erin de zwarte bladzijde van de oorlog om te slaan en de inwoners een nieuwe toekomst te bieden."
Dat signaal van hoop wordt versterkt door de witte strippen van plastic in de creatie bij de Tongerse helm. "Wit staat voor het ongerepte, de nieuwe start, het nieuwe leven. Oordeelkundige verlichting accentueert de positieve boodschap van hoop en voorspoed."

Een plexiplaat met een bal erin.

DE TANKS VUREN GEEN MUNITIE MAAR BLOEMEN

Als teken van vrede hebben leerlingen van de provinciale secundaire school in Voeren op de helm tanks afgebeeld, die poppy's en madeliefjes, het symbool van Limburg, afvuren.

Voor het project vond de gemeente een ideale samenwerking met de provinciale secundaire school in Voeren, meer bepaald via het vak plastische opvoeding in de eerste graad.
“Ex-leerkracht Rik Palmans was de geknipte figuur om de leerlingen voor het initiatief warm te maken”, vertelt bibliothecaris Erwin Pasmans, die het project heeft begeleid. “Hij had immers al in een boekje de inval in Voeren tijdens WOI beschreven. Dat was het perfecte aanknopingspunt om de jongeren mee te nemen in het aandoenlijke verhaal van de Groote Oorlog.”

GEEN MUNITIE

“Na het verhaal van Rik zijn we met de leerlingen aan het brainstormen gegaan. Twaalf van hen toonden zo veel enthousiasme dat ze bereid waren om er op woensdagmiddag - buiten de normale lesuren dus - mee aan de slag gaan. Eerst hebben we sjablonen uitgesneden om met graffiti onderaan op de helm tanks aan te brengen. De loop van die tanks staat omhoog. Ze schieten geen munitie af, maar wel klaprozen - de bekende poppy's van de Westhoek - en madeliefjes, het symbool van Limburg. De klaprozen zijn ook met graffiti aangebracht. De madeliefjes zijn in klei geboetseerd en met stevige lijm op de helm bevestigd. De bloemen worden in het rood weergegeven, de tanks in het zwart. Het geheel is afgewerkt met prikkeldraad rond de helm. Het afvuren van klaprozen en madeliefjes vormt een teken van vrede en de wens dat er nooit meer oorlog komt.”
Met de versiering van de helm is het project nog niet afgelopen. Erwin Pasmans: “De deelnemende kinderen gaan ook naar Bokrijk om daar de helmen van de 43 andere Limburgse gemeenten te bekijken. Dat versterkt hun band met het project en verstevigt hun bewustzijn voor de verschrikking die oorlog kan betekenen.”

> “HET AFVUREN VAN KLAPROZEN EN MADELIEFJES VORMT EEN TEKEN VAN VREDE EN DE WENS DAT ER NOOIT MEER OORLOG KOMT.

Tanks met poppy's en madeliefjes.

NIEUW LEVEN NA DE VERSCHRIKKING VAN DE OORLOG

Een boom als symbool van nieuw leven dat de verschrikking van de Groote Oorlog overwint staat centraal in de creatie van het kunstenaarskoppel Diane Gielen-Jan Cox voor de helm van Wellen.

Beiden zijn via het project 'Kunstbakens' vertrouwd met kunst op een openbare plaats. Achtergrondinformatie over de band van Wellen(aren) met de Groote Oorlog werd verzameld door Jo Billen, ambtenaar van de dienst cultuur van de gemeente. In het concept van Diane en Jan spelen de vier elementen aarde, vuur, lucht en - in mindere mate - water een belangrijke rol. Jan Cox: "De helm hebben wij onderaan aards, grondachtig geschilderd. Aarde staat voor de - Haspengouwse - grond, onze roots, de plaats van onze wortels. In de context van de Eerste Wereldoorlog krijgt aarde echter ook een andere betekenis, met name die van modder, het slagveld, de loopgraven." Op die 'aardse' ondergrond hebben Diane Gielen en Jan Cox soldaten vormgegeven, bewust heel vaag. Jan Cox: "Die verwijzen naar de Wellenaren die toen op het slagveld het leven hebben gelaten."

> "LUCHT STAAT VOOR ZUURSTOF, LEVEN. DAT WORDT GEACCENTUEERD IN DE BOOM DIE BOVENOP DE HELM IN DE LUCHT TORENT.

IJZER

Ook het element vuur is in de vormgeving verwerkt.
Diane Gielen: "Vuur staat voor het geweld van de oorlog, huizen die in brand worden gestoken, het vuur van de wapens." Het element water is in het concept van Diane Gielen en Jan Cox minder uitgesproken, maar er bestaat wel een duidelijke band met de Groote Oorlog. Denk maar aan het belang van de IJzer als doorslaggevend element voor de overwinning van de geallieerden. Het vierde element - lucht - speelt dan weer wel een cruciale rol in de creatie van Diane en Jan. "Lucht staat voor zuurstof, leven. Dat wordt geaccentueerd in de boom die bovenop de helm in de lucht torent. Dankzij licht en lucht kan een boom fors groeien. Hij vormt zijn wortels bovenop het grauwe geweld van de oorlog om een stevige stam met forse takken te vormen. De boom wordt weergegeven in een metaalconstructie bovenop de helm. Aan de boom zijn ook foto's van de gesneuvelden bevestigd."

De vier natuurelementen zijn verwerkt op de helm.

ZONHOVEN

KLEINE MENSJES

Heel veel werkmensen samen. Dat lijkt het opzet van de helm die het kunstenaarsduo Jan Kuppers en Karen Wuytens klaar maakte. Maar de ondergrond die de Stahlhelm aan de in brons gegoten personages biedt, zorgt meteen voor een compleet andere sfeer. Werken aan een nieuwe wereld, na de oorlog, daar draait het om.

"De figuurtjes maken de helm als het ware stuk", leggen Jan en Karen uit. De collega's hebben in hun atelier helemaal volgens de hun zo eigen 'no-nonsens' aanpak gewerkt. "Een goed project is voor ons duurzaam, eerlijk, functioneel en direct verstaanbaar. Al moet je bij de helm en de figuurtjes misschien even naar de diepere betekenis zoeken. Net iets wat wij altijd nastreven: de beleving van onze helm staat immers centraal in het ontwerp. Met een groep kinderen hebben we verschillende miniatuurpersonages in brons gegoten volgens de verloren wastechniek. Die figuurtjes lijken gewone werklui op een bouwwerf, maar niets is minder waar. Want door de context van de oorlogshelm, waarop ze gemonteerd zijn, krijgt het geheel plots een extra dimensie, een extra betekenis. Een massieve, zware helm straalt immers onkreukbaarheid, zeg maar oorlog uit. En toch, samen, vol goede moed, pakt deze groep de oorlog aan. Ze doen dat door de helm letterlijk stuk te maken om zo, nadien, aan een nieuwe toekomst te kunnen bouwen."

> "WE MOETEN NAAR DE TOEKOMST DURVEN KIJKEN, NIEUWE PLANNEN MAKEN, AAN DE SLAG GAAN, DE HANDEN UIT DE MOUWEN STEKEN

INZET

"Daar is veel tijd voor nodig, maar je voelt aan de inzet, aan het engagement, dat ze daarin wel zullen slagen. Daarom hebben we ook bewust gekozen voor hoogstaande materialen, zoals we dat trouwens in al onze werken doen, materialen die leven en overleven. Die combineren we met zowel onze ambachtelijke kennis als met technologische productietechnieken waarvan we gebruik hebben gemaakt. Omdat we zoveel mogelijk zelf doen, in plaats van te gaan

Tientallen in brons gegoten personages volgens de verloren wastechniek.

MET GROTE BETEKENIS

voor massaproducties in lageloonlanden, zijn onze ontwerpen stuk voor stuk uniek in hun soort en toch is het eindresultaat heel sober, heel puur. We zijn er echt super tevreden over. Het weerspiegelt perfect onze ideeën over de 'Groote Oorlog' en de gevolgen ervan voor onze maatschappij. We moeten naar de toekomst durven kijken, nieuwe plannen maken, aan de slag gaan, de handen uit de mouwen steken. Allemaal betekenissen die je in de Zonhovense helm kan terugvinden en precies hoe we de gevolgen van zo'n vreselijke gebeurtenis, een moeilijke periode, het best kunnen achter ons laten. Samen werken,

> VOOR EEN DUURZAME WERELD IS ALLEEN VREDE ZINVOL, OORLOG HELPT ONS GEEN STAP VERDER.

in groep de situatie trachten om te keren, daar gaat het allemaal om. Alleen kan je immers geen oorlog stoppen, zelfs de gevolgen niet eens uitwissen. Samen aan de slag gaan, aan dezelfde koord trekken, dat willen we doen en dat moeten we de mensen ook meegeven als boodschap. Voor een duurzame wereld is alleen vrede zinvol, oorlog helpt ons geen stap verder, integendeel. Het is een zinloze geldverspilling waar niemand beter van wordt."

ZUTENDAAL

BLOEMENHELM ALS OORLOG

De groenste gemeente van Vlaanderen komt met één van de meest bloemrijke helmen naar buiten. Mooier en groter kan een contrast met de grauwe oorlog niet zijn. Voor bedenker Willy Noben, die hulp kreeg van 12 leden van kunstkring 't Zolderke, is de helm dan ook geslaagd.

"Ik kan mijn enthousiasme moeilijk wegsteken. Dit is teamwork geweest op een bijzonder fijne manier."

"De symboolbloem bij uitstek voor België, het madeliefje of de kleinere zus van de margriet, is de kern van de Zutendaalse helm geworden. Samen met de eretekens van gesneuvelde Zutendaalse soldaten. We hebben trouwens de namen van alle Zutendaalse soldaten op de helm aangebracht samen met een kopie van de doodsprentjes van zij die overleden zijn tijdens deze zinloze periode van oorlogsgeweld. Daarom hebben we ons, in schril contrast met die sombere gedachte, willen storten in een bloementapijt. Om de ellende die de wereldoorlog, ook in onze gemeente heeft aangericht, een beetje proberen te vergeten, al is dat voor de betrokken families en gezinnen nooit eenvoudig geweest natuurlijk."

600 madeliefjes in klei en eretekens van gesneuvelde soldaten.

> DIT IS EEN TIJDSDOCUMENT, DAT HET IDEE VAN DE LIMBURGERS, 100 JAAR NA DE EERSTE WERELDOORLOG, OP BEKLIJVENDE WIJZE WEERGEEFT.

TITANENWERK

"Nochtans was het idee voor het bloementapijt aanvankelijk veel bescheidener", vertelt Willy Noben. "Ik was vooraf immers van plan om een honderdtal papaverbloemen te gaan maken, naar de poppy's die het Britse oorlogssymbool zijn. Maar met hulp van de kunstkring zijn het veel meer en ook andere bloemen geworden. De madeliefjes staan symbool voor de veelheid aan soldaten die op een zinloze manier zijn gesneuveld tijdens de gevechten. Ruim 600 witte bloempjes versieren nu de helm. We hebben ze in klei gemaakt, dan laten drogen, gebakken en daarna van een laagje email voorzien om ze nadien nog een keertje te bakken. Bijzonder intensief allemaal maar onze

CONTRAST MET GRAUWE

noeste arbeid is beloond met een schitterend resultaat. Ook al heeft het echt weken geduurd vooraleer we klaar waren met dit titanenwerk, niemand heeft één keer geklaagd, integendeel. Het is een indrukwekkend geheel geworden, waar we één voor één bijzonder trots op zijn."

PAX

"Op de helm hebben we met een groepje bloemen ook het woordje 'PAX', vrede, aangebracht. Rond dat korte woordje draait het immers allemaal. Dat we daaraan ook nog de boodschap van Zutendaal, als 'groenste snoepje van Vlaanderen' hebben kunnen koppelen, bezorgt het geheel nog een extra meerwaarde. Voor ons beeldt deze helm immers het ideeëngoed van alle Zutendalenaren uit en dat was het opzet. Ik denk dat onze helm, in het geheel van de 44 Limburgse helmen, zeker zijn plaats zal hebben en het mooie is dat elke gemeente, met zijn verhaal, toch een andere insteek voor en rond die oorlog heeft gezien. Dat maakt het allemaal extra aantrekkelijk. Als kunstenaar ben ik dan ook super blij dat ik aan dit Limburgse project mocht meewerken. Dit is een tijdsdocument, dat het idee van de Limburgers, 100 jaar na de Eerste Wereldoorlog, op beklijvende wijze weergeeft en daar draagt onze bloemenhelm zeker zijn deeltje aan bij."

> "OP DE HELM HEBBEN WE MET EEN GROEPJE BLOEMEN OOK HET WOORDJE 'PAX', VREDE, AANGEBRACHT. ROND DAT KORTE WOORDJE DRAAIT HET IMMERS ALLEMAAL.

SCAN EEN QR-CODE EN ONTDEK DE LOKALE VERHALEN

Achter elke gemeentelijke Stahlhelm gaat ook een plaatselijk oorlogsverhaal schuil.
Je kan die verhalen lezen in Bokrijk zelf, door de QR-code (een soort barcode) te scannen op een helm, ofwel thuis vanuit je zetel door de QR-code te scannen die je vindt op de volgende pagina's (van blz. 62 tot en met 65).

HOE GA JE TE WERK?

1. Surf naar een appstore, download en installeer een QR-code reader app op je smartphone, iPad of eventueel laptop (dat kan gratis, via internet), afhankelijk van je systeem.
2. Start - na de installatie - de app op.
3. Richt de camera van je mobiele telefoon op de QR-rode van de gemeente waarvan je het verhaal wil kennen. De software registreert automatisch de inhoud van de code en zorgt ervoor dat er automatisch wordt doorgesurft naar een concrete website.
4. Je moet niets extra meer ondernemen, en kan vanaf nu gewoon het concrete oorlogsverhaal achter de helm lezen.

ALKEN

AS

BERINGEN

BILZEN

BOCHOLT

BORGLOON

BREE

DIEPENBEEK

DILSEN-STOKKEM

GENK

GINGELOM

HALEN

HAM

HAMONT-ACHEL

HASSELT

HECHTEL-EKSEL

HEERS

HERK-DE-STAD

HERSTAPPE

HEUSDEN-ZOLDER

HOESELT

HOUTHALEN-HELCHTEREN

KINROOI

KORTESSEM

LANAKEN

LEOPOLDSBURG

LOMMEL

LUMMEN

MAASEIK

MAASMECHELEN

MEEUWEN-GRUITRODE

NEERPELT

NIEUWERKERKEN

OPGLABBEEK

OVERPELT

PEER

RIEMST

SINT-TRUIDEN

TESSENDERLO

TONGEREN

VOEREN

WELLEN

ZONHOVEN

ZUTENDAAL

COLOFON

Mei 2015

UITGAVE: De deputatie van de provincie Limburg: Herman Reynders, gouverneur-voorzitter; Marc Vandeput, Ludwig Vandenhove, Igor Philtjens, Frank Smeets, Jean-Paul Peuskens en Inge Moors, gedeputeerden en Renata Camps, provinciegriffier.

TEKSTEN: Dirk Jacobs, Chantal Melgers, Luc Weyens
FOTOGRAFIE: Sonja Bruggeman, Luc Daelemans, Philippe Van Gelooven, Kristof Vrancken, R&I video
VORMGEVING: Grafische cel Mediahuis Hasselt – Liesbet Jacobs/Johan Boyen
COORDINATIE: Content Connections (Mediahuis) – Ann Schoofs/Ingrid Janssens
DRUKWERK: Coldset Printing Partners
INHOUDELIJKE INPUT PROVINCIE LIMBURG: Peter Bloemen, Dirk Bouve, Sandro Claes, Regine Op den Camp

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER: Sandro Claes, Universiteitslaan 1, 3500 Hasselt

'Kleine Verhalen in een Groote Oorlog' kwam tot stand op initiatief van de Provincie Limburg, Provinciaal Centrum voor Cultureel Erfgoed. Meer info www.limburg 1914-1918.be

DIT ZIJN WIJ

www.limburg1914-1918.be

provincie Limburg

PCCE PROVINCIAAL CENTRUM VOOR CULTUREEL ERFGOED

LIMBURG 1914 1918
Kleine verhalen in een Groote Oorlog

BON
IN DE KRANT!

EXCLUSIEVE DVD ‘LIMBURG 1914-1918. KLEINE VERHALEN IN EEN GROOTE OORLOG’

NU VOOR MAAR 5 EURO!

De Provincie Limburg stelde een prachtige DVD samen met een fictiefilm en een tentoonstellingsfilm over ‘Limburg 1914-1918. Kleine verhalen in een Groote Oorlog’. Geen veldslagen, wel menselijke beleving en persoonlijke getuigenissen staan centraal. Bestel deze unieke DVD nu voor maar €5, kijk in de krant voor de bon en de bestelprocedure.

LIMBURG 1914 1918 Kleine verhalen in een Groote Oorlog

provincie Limburg

HET BELANG VAN LIMBURG